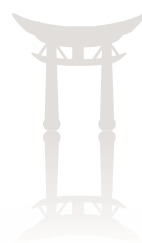

JAPAN

Studie verwezenlijkt ter gelegenheid
van de gezamenlijke economische zending
onder het voorzitterschap van
ZKH Prins Filip
van 9 tot 16 juni 2012

agentschap voor
buitenlandse handel

MAP OF JAPAN

This map is compiled from 1/5,000,000 Japan and Its Surroundings (2010 Revised).

Bron: Geospatial Information Authority of Japan - Ministry of Land, Infrastructure, Transport and Tourism - Government of Japan

VOORWOORD

“De sneeuw breekt nooit de tak van de wilg”, zegt een oud Japans spreekwoord. Deze zegswijze is een goede weerspiegeling van de moed waarvan het Japanse volk getuigt na de tragische gebeurtenissen die het land in maart 2011 troffen. Ondanks de catastrofe die hen overkwam en ondanks de economische crisis die ook Japan treft, geeft het land van de rijzende zon blijk van een opmerkelijke wilskracht.

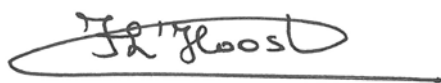
Japan bewees in het verleden al dat het een crisis te boven kan komen: het rees op uit de ruïnes van de Tweede Wereldoorlog om uit te groeien tot de tweede grootste economische macht ter wereld. Tot in 2010 moest de Japanse economie enkel onderdoen voor die van de Verenigde Staten (de fenomenale groei van China heeft Japan ondertussen doen opschuiven naar de derde plaats). Japan heeft buitenlandse ondernemingen een markt van bijna 127 miljoen consumenten te bieden en beschikt over een van de hoogste BBP's per inwoner ter wereld. Het land is dan ook een uitgelezen bestemming voor Belgische uitvoerders. Een jaar na de ramp in Fukushima zijn analisten het er formeel over eens: Japan wordt heropgebouwd en zal versterkt uit de crisis komen.

Het land ligt midden in een van de economisch meest aantrekkelijke zones ter wereld en is een van de zeldzame landen in Azië met een stabiel zakenklimaat en een graad van technologische vooruitgang die vergelijkbaar is met de Europese of Amerikaanse economieën. Japan is vragende partij voor internationale samenwerking zoals mag blijken uit de huidige banden met Europa en België. Zijn inspanningen om bilaterale akkoorden af te sluiten met de voornaamste economieën ter wereld gaan in dezelfde richting.

De economische situatie in Japan is niet ideaal, verre van. Het land wordt immers geconfronteerd met deflatie en een meer dan bescheiden groei. Om structurele uitdagingen zoals de vergrijzende bevolking en een sterkere concurrentie vanuit de groei landen het hoofd te bieden, trekt Japan de kaart van de internationale samenwerking. De vrijhandelsakkoorden die weldra zullen worden afgesloten tussen Japan en de Europese Unie bevestigen eens te meer het belang van de handelsbetrekkingen tussen beide economieën. Onder die gunstige voortekenen zullen de technologieën en producten die door de Belgische ondernemingen zullen worden voorgesteld naar juiste waarde kunnen worden geschat door de Japanse ondernemingen en consumenten.

Het is in deze context dat het Agentschap voor Buitenlandse Handel, in samenwerking met zijn gewestelijke partners “Flanders Investment and Trade”, “Brussel Invest & Export” en het “Agence wallonne à l'Exportation et aux Investissements étrangers” deze Prinselijke zending organiseert die, daarvan zijn we overtuigd, voor onze bedrijven de kans bij uitstek zal zijn om blijk te geven van hun knowhow zodat ze al hun troeven op de Japanse markt zullen kunnen uitspelen.

We wensen u veel plezier bij het lezen van deze studie die de eerste stap vormt op weg naar het land van de rijzende zon.

Fabienne L'Hoost
Adjunct-Directeur-generaal

Marc Bogaerts
Directeur-generaal

EXECUTIVE SUMMARY

Japan is de derde grootste economie ter wereld en kan bogen op een markt van bijna 127 miljoen inwoners. Het land kan de Belgische ondernemingen dan ook een afzetmarkt bieden waar ze nergens anders op kunnen hopen. De Japanse burgers, die over aanzienlijke middelen en een hoog inkomen beschikken, zijn immers bijzonder gesteld op nieuwe technologieën en kwaliteitsvolle producten uit het buitenland.

Terwijl het land zich snel herstelde van de economische en financiële crisis van 2008 en 2009 werd het midscheeps getroffen door de aardbeving en de tsunami die de oostkust in maart 2011 overspoelde. Naast het menselijke drama lagen beide rampen ook aan de basis van de kernramp van Fukushima, waarvan de economische gevolgen een bijzonder grote impact hadden.

Toch houdt Japan stand zoals blijkt uit de meest recente groeicijfers. Het land van de rijzende zon is er zich ook van bewust dat zowel humanitaire als economische hulp uit het buitenland noodzakelijk is om ervoor te zorgen dat Japan haar verplichtingen kan nakomen. In 2012 zal het land, dat meestal een overschot op de handelsbalans heeft, voor het eerst sinds lang een handelstekort optekenen.

Japan bekleedt een leidende positie in tal van sectoren. De gezondheidssector is daarvan een van de meest dynamische. Ook de Japanse vraag naar medische apparatuur, farmaceutische producten, generische geneesmiddelen en biotechnologie is duurzaam. De Japanse bevolking veroudert en de levensverwachting is de tweede hoogste ter wereld (cijfers voor 2011). Dit alles vertaalt zich onvermijdelijk in een constante vraag naar gezondheidszorg. Door een wetgeving die zich

niet snel genoeg aanpaste, heeft Japan in deze sector echter een achterstand opgelopen ten aanzien van zijn concurrenten. Om die achterstand goed te maken, zet het land zijn deuren open voor buitenlandse uitvoerders en investeerders.

Japan was reeds een voorloper in de strijd tegen de opwarming van de aarde vóór de aardbeving en de tsunami van maart 2011. De keuze van het land om sterk in te zetten op kernenergie was toen gerechtvaardigd vanuit het streven om de uitstoot van broeikasgassen te beperken, maar ook vanuit meer strategische motieven. De energiebronnen in de Japanse bodem zijn immers zeer beperkt en het land is voor zijn energiebevoorrading in sterke mate afhankelijk van zijn buitenlandse partners. De keuze voor kernenergie wordt sinds maart 2011 echter officieel in vraag gesteld en het Japanse energiebeleid werd door de recente gebeurtenissen volledig herbekeken. De regering en de bevolking hebben hun handen afgehaald van de kernenergie en hun blik op alternatieve energiebronnen gericht. Die sector biedt dan ook een enorm veel potentieel en wordt momenteel sterk gesteund door de overheid.

Ook de informatie- en communicatietechnologieën hebben de wind in de zeilen in Japan. Het land is een van de voorlopers op het vlak van netwerkinfrastructuur en de penetratiegraad van de mobiele technologieën van de jongste generatie ligt er bijzonder hoog. Er is bijgevolg een grote vraag naar softwareoplossingen voor wat betreft mobiele applicatie. Ook de Belgische bank- en veiligheidssoftware, die een zeer goede reputatie geniet, zal kunnen inspelen op de verwachtingen van de Japanse partners. De technologische vooruitgang van Japan is opmerkelijk, maar net zoals elders zullen Belgische ondernemingen die met

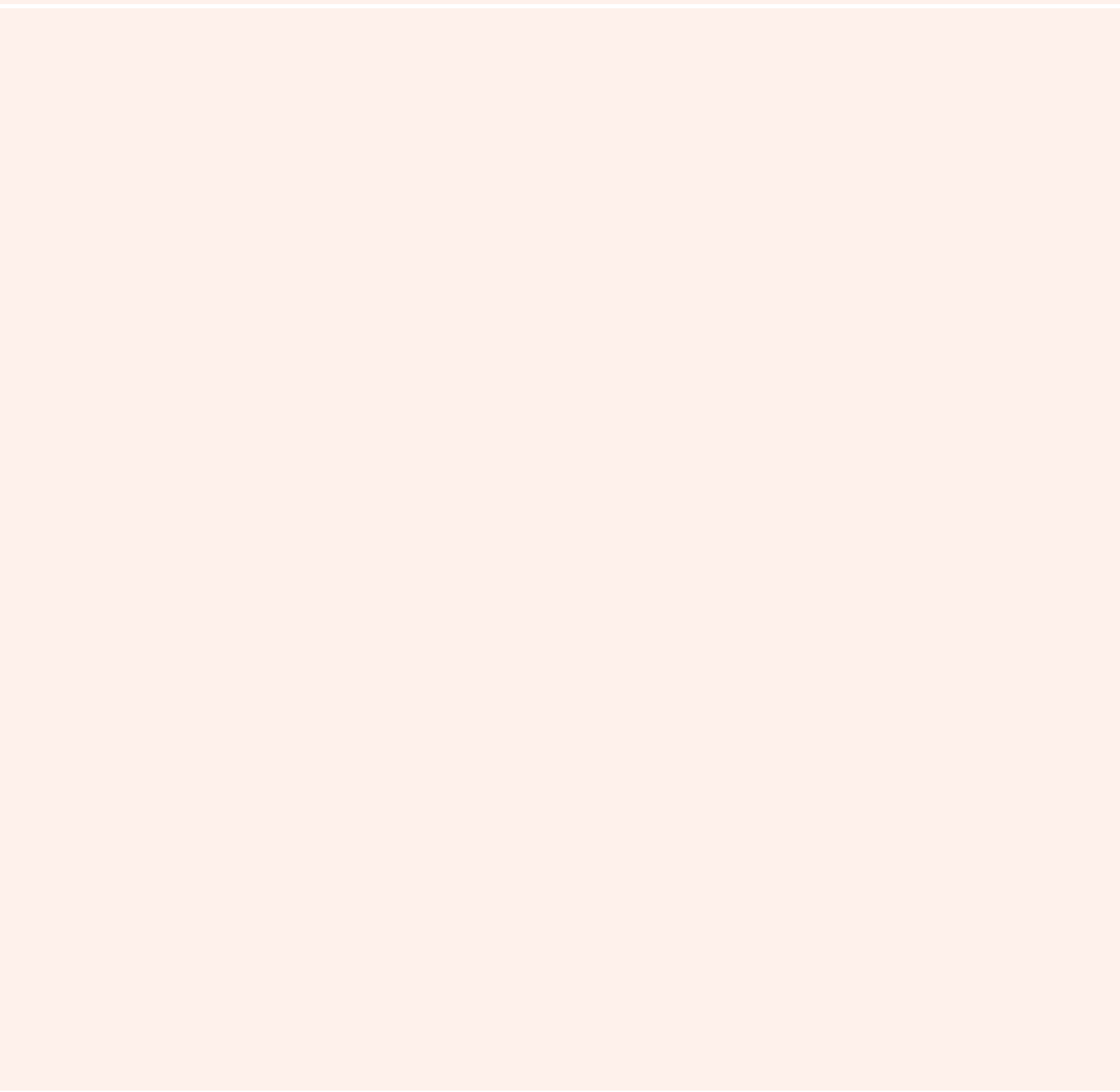
succes een positie op een nichemarkt innemen tal van zakenkansen kunnen benutten in Japan.

Japanners staan er tenslotte om bekend echte liefhebbers van luxeproducten te zijn. Haute couture, luxevoedselproducten, design, luxemeubilair, cosmetica of juwelen ... zakenkansen te over in Japan. Het land telt immers bijna de helft van de rijkste consumenten in Azië en hun voorliefde voor unieke en vernieuwende creaties is een algemeen bekend verschijnsel. De Japanse consument is echter een van de meest kritische ter wereld. Om in Japan te slagen, moet men dan ook beschikken over een uiterst goed doordacht aanbod en alle grote merken zijn er reeds aanwezig. Het sop is de kool echter waard want succes boeken in Japan betekent voor prestigemerken toegang krijgen tot talloze merktrouwe consumenten.

De meeste Japanse sectoren bieden ondernemingen aanzienlijke kansen. Voorbeelden daarvan zijn de engineering in de automobiellindustrie, spits-technologische materialen en logistiek. Hoewel ze in deze publicatie niet grondig zullen worden uitgediept, zijn het allemaal bijzonder aantrekkelijke activiteitensectoren.

Na een stand van zaken van de huidige macro-economische toestand in Japan geeft deze studie een sectorale analyse van het land, waarbij we ons zullen toespitsen op vier zeer dynamische domeinen. We zullen in detail ingaan op de gezondheidssector, de milieutechnologieën, de informatie- en communicatietechnologieën en tot slot de luxeconsumptiegoederen. Daarna volgt een analyse van recente Belgische succesverhalen in Japan, alvorens af te sluiten met een hoofdstuk over de zeden en gewoonten die in de Japanse zakenwereld gangbaar zijn.

INHOUD

1	ALGEMENE GEGEVENS	9
2	ECONOMISCHE GEGEVENS	13
2.1	KERNINDICATOREN	14
2.1.1	BBP	14
2.1.2	INFLATIE	19
2.1.3	WISSELKOERS	21
2.1.4	OVERHEIDSSCHULD	22
2.2	BUITENLANDSE HANDEL	24
2.2.1	HANDELSBETREKKINGEN OP WERELDVLAKE	24
2.2.2	HANDELSBETREKKINGEN MET BELGIË	27
2.3	DIRECTE BUITENLANDSE INVESTERINGEN	30
2.4	RISICOBEOORDELING	32
2.4.1	RISICOBEOORDELING VOLGENS DE NATIONALE DELCREDEREDIENT	32
2.4.2	ANDERE RISICO-INDICATOREN	33
3	SECTORALE BENADERING	35
3.1	GEZONDHEIDSZORG	36
3.1.1	FARMACEUTISCHE PRODUCTEN	36
3.1.2	MEDISCHE APPARATUUR	37
3.2	CLEANTECH	38
3.3	INFORMATIE- EN COMMUNICATIETECHNOLOGIEËN	40
3.3.1	SOFTWARE	40
3.3.2	TELECOMMUNICATIE	41
3.4	LUXEGOEDEREN	43
4	RECENTE SUCCESVERHALEN	44
5	GEDRAGSCODE	53
6	NUTTIGE ADRESSEN	57
6.1	IN BELGIË	59
6.2	IN JAPAN	60
6.3	NUTTIGE WEBSITES	61
7	BRONNEN	63

ALGEMENE GEGEVENS

- » Japan is een representatieve democratie met 47 prefecturen. De Japanse grondwet dateert uit 1947 en is voortgevloeid uit een amendement op de grondwet uit de Meijiperiode. De hoofdstad van Japan is Tokio.
- » De Japanse bevolking is relatief oud en neemt af: 127,4 miljoen inwoners volgens de ramingen voor 2012 (- 0,077% in vergelijking met 2011), waarvan 67% in stedelijke zones woont. De dichtstbevolkte steden zijn Tokio (36,5 miljoen inwoners), Osaka-Kobe (11,3 miljoen) en Nagoya (3,3 miljoen).
 - Met 80,6 jaar voor de mannen en 87,4 jaar voor de vrouwen is de levensverwachting in Japan een van de hoogste ter wereld.
 - De bevolking bestaat voor 48,55% uit vrouwen en voor 51,45% uit mannen.
- De bevolking bestaat voor 98,5% uit Japanners. De Koreanen vertegenwoordigen 0,5% van de bevolking, de Chinezen 0,4%. De resterende 0,6% bestaat uit allerlei etnische groepen.
- De meeste Japanners die een godsdienst aanhangen, zijn shintoïsten (83,9% van de bevolking van het land) en boeddhisten (71,4%). Aangezien beide godsdiensten elkaar niet uitsluiten, zijn de meeste Japanners zowel shintoïst als boeddhist. De christenen vertegenwoordigen 2% van het totaal.
- De bevolking is geconcentreerd in het centrum van het land. De bevolkingsdichtheid is er dan ook groot: ongeveer 43% van de bevolking woont in een van de drie stedelijke zones, Tokyo, Osaka en Nagoya, aan de oostkust van de Stille Oceaan. De bevolkingsdichtheid bedraagt 1.228 inwoners/km² in de regio rond Tokio (Kanto) en 759 inwoners/km² in de regio rond Osaka (Kinki).

- » De oppervlakte van Japan bedraagt 377.915 km². Daarmee is het het 62^e grootste land ter wereld (12 maal België). De bewoonbare oppervlakte van het land is relatief gering: Japan bestaat voor ongeveer 70% uit bergzones, vulkanische zones of hoogplateaus. Landbouwgronden maken slechts 12,2% van het grondgebied uit.
- » De officiële landstaal is het Japans. De kennis van het Engels bij de bevolking is goed en verbetert gestaag.
- » Het land beschikt over weinig natuurlijk rijkdommen. Edelertsen bevinden zich slechts in verwaarloosbare hoeveelheden in de bodem en het land beschikt niet over eigen energiebronnen. De maritieme rijkdommen zijn dan weer aanzienlijk (producten uit de visserij).
- » Het Japanse klimaat is gevarieerd: tropisch in het zuiden en met kenmerken van een koud gematigd klimaat in het noorden. De temperatuur in Tokio schommelt in Juni meestal tussen 19 en 25 °C. In die periode is er gewoonlijk vrij veel neerslag.
- » De nationale munt is de yen (JPY). Op 17 februari 2012 was 100 JPY 0,958922 EUR waard. De prijs van de Big Mac (door het weekblad The Economist gebruikt om een beeld te geven van de koopkracht van de diverse deviezen) bedroeg in 2011 gemiddeld 4,16 USD, tegenover 4,43 USD in de eurozone, wat betekent dat de koopkracht van een dollar 1,06 maal groter is in Japan dan in de eurozone.

ECONOMISCHE GEGEVENS

2.1 KERNINDICATOREN

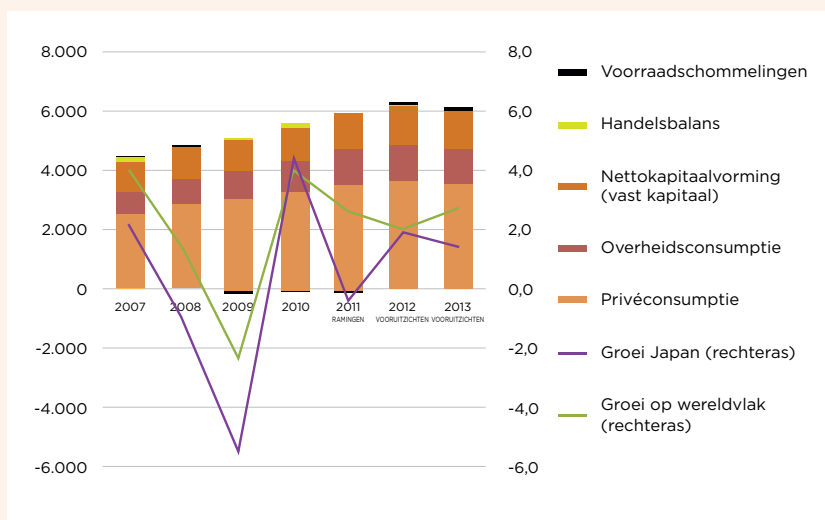
2.1.1. BBP

BBP in volume

In 2011 bedroeg het nominaal bruto binnenlands product van Japan 5.896 miljard USD. Het BBP per hoofd van de bevolking bedroeg dan weer 46.380 USD. Op basis van de vandaag beschikbare ramingen zal het BBP 6.055 miljard USD bedragen in 2012, terwijl het BBP per capita zou oplopen tot 48.020 USD. Volgens de meest recente ramingen van de Japanse overheidsinstanties zou het reële BBP van het land moeten dalen met 0,3% over het belastingjaar dat in maart 2012 afliep. Terwijl de groeicijfers voor 2011 voornamelijk aan overheidsinvesteringen zijn toe te schrijven, zal de economie in 2012 worden voortgestuwd door privé-investeringen en de binnenlandse vraag. Het lichte tekort in de nettohandel zou de groei dan weer afremmen met bijna 0,4%.

BBP IN VOLUME (MILJARD COURANTE USD) EN GROEI VAN HET REËLE BBP, IN %

Bron: EIU

Ondanks de problemen waarmee de Japanse economie nu reeds een aantal jaren wordt geconfronteerd, blijft het land een belangrijke economische grootmacht. Japan was tot voor kort de tweede grootste economie ter wereld, maar verloor die positie in 2010 aan China. De Japanse economie kon een dergelijk ontwikkelingsniveau bereiken dankzij een bijzonder open zakenklimaat, zijn ideale ligging in Zuidoost-Azië en zijn zeer grote innovatievermogen.

Dankzij een R&D-ondersteunend beleid is het land een van de beste leerlingen van de klas op het vlak van uitgaven voor R&D. Japan bekleedt ook de tweede plaats op wereldvlak wat het aantal octrooien per inwoner aangaat. De omvang van de Japanse markt is een grote troef voor het land van de rijzende zon: dankzij een inwonersaantal van bijna 127,4 miljoen mensen met een aanzienlijke koopkracht (volgens het criterium van het BBP per inwoner bekleedt het land een 37^e plaats op de wereldranglijst) kan Japan zijn bedrijven en internationale partners een stevige consumentenbasis bieden. De Japanse bevolking is echter wel relatief oud en staat ook bekend om haar uitgesproken spaarzin.

Ondanks die troeven werd Japan de twee jongste decennia getroffen door verscheidene economische crisissen. De financiële crisis van 2008 deed het land in een recessie belanden. Het is niet zozeer het kwetsbare bancaire systeem dat de Japanse economie pijn deed – de Japanse banken hadden te kampen met liquiditeitsoverschotten, niet met een tekort eraan – maar veeleer de inkrimping van de economieën van de voornaamste partners

van Japan. De Verenigde Staten en de Europese Unie nemen immers 15,6% en 11,3% van de Japanse invoer voor hun rekening.

De economische crisis trof Japan op een moment dat het reeds verzwakt was door tal van andere, zowel politieke als economische, problemen. Japan wordt sinds een aantal jaren immers geconfronteerd met deflatie, wat de gezinnen er niet toe aanzet te consumeren. De negatieve reële rentevoeten worden vertaald in een oppotgedrag dat bijzonder nefast is voor de economie en de Japanse overheidsschuld was al een van de hoogste ter wereld. De economische crisis had dan ook een grote impact op het land dat vanaf 2008 in recessie ging en dat in 2009 een inkrimping van zijn economische activiteit met 5,5% liet optekenen.

Ondanks de meer dan bescheiden budgettaire manoeuvreerruimte antwoordde de Japanse overheid met een economisch herstelplan dat zich toespitste op schone technologieën en energie-efficiëntie. Het plan is opgebouwd rond verschillende krachtlijnen:

- » bijna 90 miljard USD werd in augustus 2008 vrijgemaakt ter ondersteuning van de consumenten, de landbouwers en de ondernemingen tegen de hoge olieprijsen;
- » in oktober 2008 werd ook 260 miljard USD toegekend voor het aanzwengelen van de consumptie via fiscale stimuli en directe steun aan de gezinnen;
- » in december 2008 werd bijna 240

miljard USD extra besteed aan herstelinspanningen;

- » 14.700 miljard JPY (ongeveer 50 miljard USD) aan overheidsuitgaven werd toegevoegd aan de begroting voor 2009 om de economie te versterken, in april 2009 aangevuld met een bedrag van 153,5 miljard USD, waardoor het totale relancebedrag uitkwam op 568 miljard USD;
- » in oktober 2010 werd, met op de achtergrond een waardevermeerdering van de yen, voor 60 miljard USD bijkomende hulp vrijgemaakt;
- » in maart 2012 kondigde de Bank of Japan aan dat ze de banken bijkomend 2.000 miljard yen (24,4 miljard USD) zou toekennen ter ondersteuning van de leningen aan de ondernemingen die actief zijn in de sectoren die als strategisch beschouwd worden voor de groei van het land. Het gaat om R&D, de gezondheidssector, het toerisme en de landbouw.

De vrijgemaakte bedragen wijzen op de intensiteit van de economische vertraging waarmee het land geconfronteerd werd. De combinatie van de effecten van de crisis in de partnerlanden van Japan met de problemen als gevolg van een sterke yen en een duurzame deflatie hebben de regering ertoe aangezet krachtig in te grijpen.

Tsunami van maart 2011

Terwijl het land in 2010 opnieuw met de groei had aangeknoopt, stelde de aardbeving die het noorden van Japan in maart 2011 trof een einde aan het

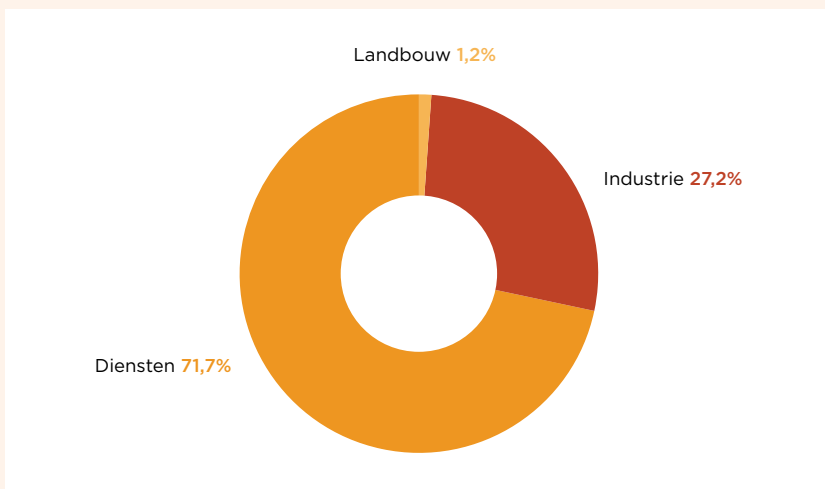
optimisme van de markten. De aard-schok, met een kracht van 9,0 op de schaal van Richter, leidde tot een tsunami die de prefecturen Miyagi, Fukushima en Iwate overspoelde. Volgens de Wereldbank schommelt de kostprijs van de schade rond de 235 miljard USD. De meest getroffen prefecturen vertegenwoordigden slechts 4% van het Japanse BBP, maar bleken noodzakelijke schakels te zijn in de Japanse productieketen, met name in de automobielsector en de sector van de halfgeleiders. Ook de rantsoeneringen op het vlak van stroomverbruik die de overheid afkondigde om het stilleggen van de kernreactoren van Fukushima het hoofd te kunnen bieden, hadden een impact op het zakenleven.

De elektriciteitsbevoorrading blijft vandaag nog steeds een zeer gevoelig punt in de regio. Slechts twee van de 54 reactoren van het land zijn in werking, de rest werd voor nazicht stilgelegd. Aangezien de energieprijzen sterk gestegen zijn, boetten de Japanse bedrijven aan competitiviteit in en zag de regering zich verplicht een groter aandeel olieproducten in te voeren om de stroomonderbrekingen leefbaarder te maken. Het tekort op de handelsbalans, een fenomeen dat al meer dan 30 jaar niet meer was voorgekomen, is een weerspiegeling van dat feit.

Naast de aardbeving en de tsunami werd Japan onrechtstreeks ook door de overstromingen in Thailand getroffen. Dat land is immers de negende grootste leverancier van de Japanse economie en Japan telt er heel wat productie-eenheden. De verstoringen in de productieketen als gevolg van de gebeurtenissen in Thailand waren bepa-

Sectorale samenstelling van het BBP

SECTORALE SAMENSTELLING VAN HET BBP IN 2011, IN %

Bron: EIU

lend voor het hervallen van de Japanse economie eind 2011-begin 2012.

Primaire sector

Deze sector groepeerde alle activiteiten voor de exploitatie van natuurlijke rijkdommen zoals de landbouw, de visvangst, de bosbouw, de mijnbouw en andere ontginningen.

De Japanse primaire sector is niet erg belangrijk in termen van gegenereerd BBP. Het land beschikt immers niet over bijzonder interessante natuurlijke rijkdommen om te exploiteren en de oppervlakte die voor landbouw kan worden gebruikt, is relatief beperkt. Energie wordt daarom massaal ingevoerd en Japan is dan ook afhankelijk van zijn Russische partners en de producenten uit het Midden-Oosten. Het land, dat zich bewust was van

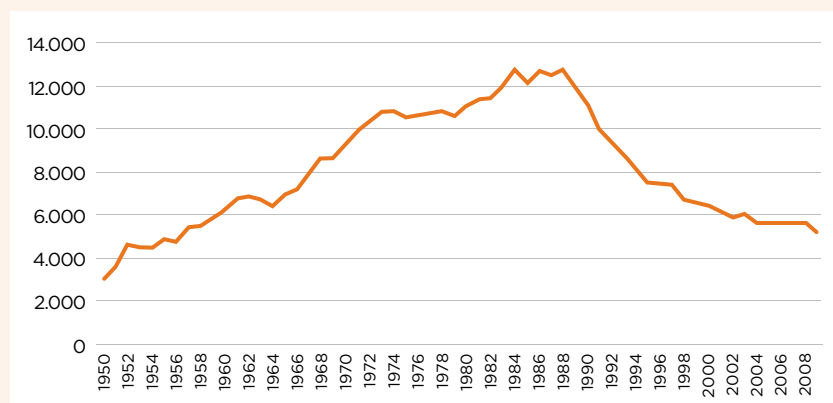
het gevaar van een dergelijke “energy mix”, had sterk ingezet op de productie van kernenergie. Sinds de gebeurtenissen in Fukushima werd dat beleid echter in vraag gesteld en werd de blik gericht op hernieuwbare energiebronnen.

Ondanks de geringe natuurlijke rijkdommen beschikt Japan toch over een bijzonder uitgestrekte maritieme ruimte. Japan behoort tot de grote visserijproducenten.

Nadat de aquacultuur en de visvangst zich dankzij een modernisering van de technieken sterk ontwikkelden tussen 1950 en 1990, hebben ze de laatste twee decennia enigszins aan belang ingeboet. De jaarlijkse productie stabiliseerde rond 5 miljoen ton. Die productie is voornamelijk afkomstig van de diepzeevisserij die 98,4% van de

JAPANESE VISSERIJPRODUCTIE, IN MILJOEN TON

Bron: FAO

Japane productie vertegenwoordigt, tegenover 1,6% voor de productie uit de binnenzeeën.

De productie bestaat vooral uit zeevis, waterweekdieren en waterplanten. De Japanse productie wordt niet massaal uitgevoerd zoals gebeurt in andere landen die over veel natuurlijke rijkdommen beschikken. Het land voert meer zeeproducten in dan het uitvoert (2.589.506 ton invoer voor een waarde van 13.509 miljoen USD, tegenover 496.670 ton uitvoer, wat een bedrag van 1.629 miljoen USD vertegenwoordigt).

Naast visserijproducten produceert Japan hoofdzakelijk rijst en thee. De Japanse landbouw wordt sterk beschermd en gesubsidieerd, met een taxatiepercentage op ingevoerde goederen dat in 2010 gemiddeld 17,3% bedroeg, tegenover 2,5% voor niet-landbouwproducten. Vooral de sector van de rijstteelt wordt ondersteund, waarbij er beperkingen zijn op de invoer van goedkope rijst uit

Aziatische buurlanden. Dankzij de tussenkomst van de overheid krijgen de landbouwers ook een abnormaal hoge prijs voor hun productie.

Sinds de catastrofe van 11 maart 2011 hebben heel wat landen zeer strikte controles opgelegd voor producten uit landbouw en visvangst die uit Japan worden ingevoerd. Zowel de Verenigde Staten als Europa beperken nog steeds de invoer van bepaalde producten, terwijl de invoer van bladgroenten uit de bestraalde zones momenteel verboden is.

Secundaire sector

Met de "secundaire sector" bedoelen we alle activiteiten die als einddoel hebben een natuurlijke grondstof tot een afgewerkt product te verwerken. Dit omvat dus tal van vormen van industrie, maar ook sectoren zoals de bouwsector.

De Japanse industrie is bijzonder gediversifieerd. Het land produceert

immers basisproducten zoals papier en staal, maar ook producten met een hoge toegevoegde waarde zoals auto's, robotica, biotechnologieën, nanotechnologieën, halfgeleiders en hernieuwbare energiebronnen. Japan behoort tot de wereldleiders in al die sectoren en is de tweede grootste producent ter wereld van auto's en schepen.

Hoewel de secundaire sector bepalend was voor de groei van Japan en het mogelijk maakte dat het land tot in 2011 zou uitgroeien tot de tweede grootste economie ter wereld, ondervindt de sector stevige concurrentie vanuit de meeste andere Aziatische landen. Met name China en Zuid-Korea hebben gestaag aan concurrentiekracht gewonnen en beconcurreren de Japanse industrie. Om iets aan die bedreiging te doen, vestigden steeds meer Japanse bedrijven hun productievevestigingen in de buurlanden om zo gebruik te maken van de goedkope arbeidskrachten.

Japan is vastbesloten om zijn positie in de industriële kopgroep te behouden en heeft daarom een plan uitgewerkt dat twee fasen omvat:

- » de vraag naar Japanse producten vanuit de groeiende landen stimuleren door producten aan te bieden die zich richten op de behoeften van die markten. Japan zet zich ook in om namaakproducten en de schending van intellectuele eigendomsrechten tot een minimum te beperken.
- » het versterken van de Japanse industriële basis door te zorgen voor voldoende concurrentiever-

mogen op de binnenlandse markt en door nieuwe industrieën te ontwikkelen.

Ondanks die strategie heeft de Japanse industrie het moeilijk om opnieuw met de groei aan te knopen. Naast de voornoemde structurele elementen hebben bepaalde externe factoren de jongste jaren de groei van de Japanse industrie vertraagd:

- » de waardevermeerdering van de yen, die sinds het midden van 2008 aanhoudt, beperkt het concurrentievermogen van de Japanse uitvoer in sterke mate en die is traditioneel belangrijk voor de sector.
- » de aardbeving van maart 2011 heeft, naast materiële schade, ook schade toegebracht aan de Japanse industrie door de elektriciteitsbevoorrading te verstoren. Met name de bevoorradingsketens van de automobielsector en de sector van de elektronica ondervonden sterke hinder.
- » ook de overstromingen in Thailand hadden een impact op de Japanse industrie van halfgeleiders. Een aanzienlijk deel van de Japanse productie-eenheden was immers gedelokaliseerd naar Thailand en werden door de overstromingen beschadigd.

Volgens de jongste cijfers blijft de Japanse secundaire sector groeien. Die tekende tussen januari en februari 2012 een stijging van de productie met 2% op. Dat zijn dus twee opeenvolgende maanden dat het land een productiviteitsgroei van meer dan 1,5 % optekent. Vooral de automobielsector en de ICT-sector zorgden voor een opwaartse trend.

sector en de ICT-sector zorgden voor een opwaartse trend.

Tertiaire sector

Met de “tertiaire sector” bedoelen we de economische activiteiten uit handel, administratie, transport, financiële en vastgoedactiviteiten, diensten aan ondernemingen en particulieren, onderwijs, gezondheid en sociale actie.

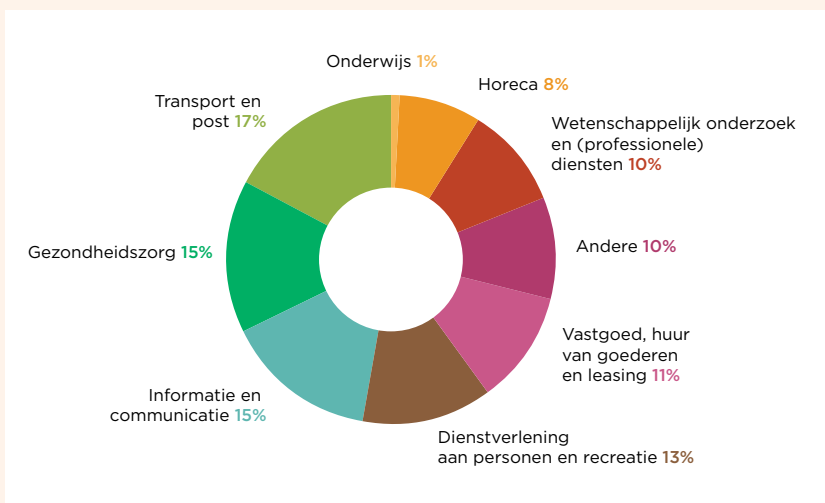
De Japanse economie is voornamelijk toegespitst op diensten. Die vertegenwoordigden in 2011 immers meer dan 70% van de economische activiteit van het land en dat aandeel blijft al een aantal jaren stijgen. Zo is Japan uitgegroeid tot de 6^e grootste uitvoerder en de 5^e grootste invoerder van commerciële diensten ter wereld. Hoewel de dienstensector zwaar getroffen werd door de economische crisis van 2008 en 2009 (een

daling van 72,7% van het BBP in 2009 tot 70,7% in 2010), blijft de sector de basis van de Japanse economie.

De sector van de gezondheidszorg zou de komende jaren een aanzienlijke groei moeten kunnen optekenen. De Japanse bevolking vergrijsd en heeft een koopkracht die tot de hoogst ter wereld behoort. Het aantal ouderen dat zorg nodig heeft, stijgt dagelijks en het aanbod om aan die vraag te voldoen is ontoereikend. Ook de toeristische en recreatiesector zou voordeel moeten kunnen halen uit de koopkracht van de Japanse gepensioneerden.

De financiële sector wordt dan weer ondersteund door de hoge spaarquote van de Japanners. De Japanse gezinnen bezitten immers bijna 1.500 miljard JPY (ongeveer 8,3 miljard USD) aan financiële activa. Die activa zijn voornamelijk op defensieve wijze

JAPANESE DIENSTENSECTOR IN 2011, IN %

Bron: Statistics Bureau of Japan

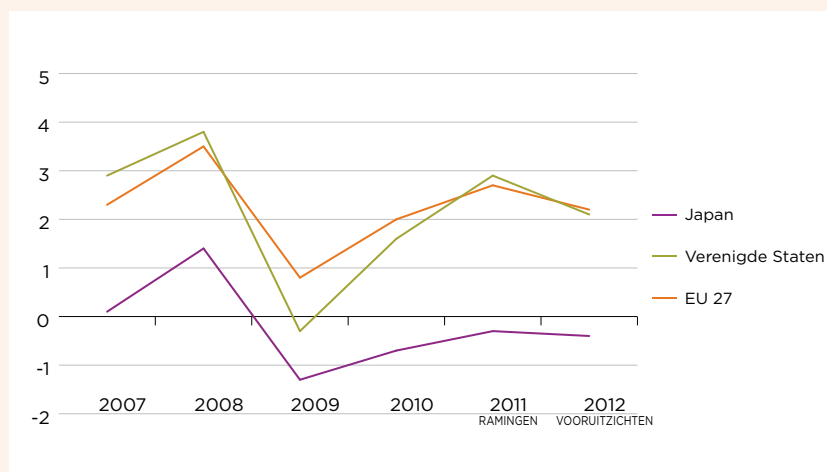
belegd. Ondanks de economische en financiële crisis van 2008-2009 en de impact van de tsunami van maart 2011 op het vertrouwen van de Japanse spaarders, gaan die spaarders steeds meer op zoek naar meer rendabele beleggingsproducten. Buitenlandse ondernemingen die hoogrenderende investeringen aanbieden zullen dan ook zonder twijfel aan de Japanse vraag beantwoorden.

Het Japanse dienstenaanbod bestaat vooral uit de subsectoren transport en post, gezondheidszorg, alsook de informatie- en communicatiesector. De gezondheidssector is ook de grootste in termen van tewerkstelling met 24,4% van de actieve bevolking in de dienstensector in zijn geheel. De twee andere grote werkverschaffers zijn de horecasector (18,1%) en de transport- en postsector (12,1%).

2.1.2. INFLATIE

INFLATIE, IN %

Bron: EIU

Sinds 1999 is Japan vertrouwd geraakt met een deflatie van aanzienlijke omvang. Die deflatie is het gevolg van het bijzonder expansionistische monetaire beleid van de Bank of Japan om de economie aan te zwengelen. De economische crisis die voortvloeide uit het uiteenspaten van de speculatieve bubbel die in het vastgoedsegment op de beurs was ontstaan, vergde immers een zo laag mogelijke rentevoet.

Naast een nulrente is de centrale bank ook overgegaan tot een kwantitatieve versoepeling, d.i. een massale en duurzame injectie van geld in het financiële systeem om de nominale rentevoet negatief te maken. Dat beleid houdt echter risico's in voor

de economie als de deflatieverwachtingen blijven aanhouden. De duurzame deflatie die er het gevolg van was, is een van de verklaringen voor de geringe groei die Japan in de jaren 2000 optekende. Met uitzondering van de jaren 2006, 2007 en 2008 vertoonde de Japanse prijsindex een daling die bijzonder schadelijk was voor de economie.

De deflatie zet de consumenten ertoe aan hun aankopen uit te stellen in afwachting van een toekomstige daling van de prijzen. Als dat effect groter is dan het effect dat de consumenten ertoe aanzet te kopen vanwege de prijsdaling, neemt de consumptie af. Aangezien het spaarrendement negatief is, hebben de

gezinnen als enige oplossing hun geld op te potten. De effecten van die situatie waren ook merkbaar op de omvang van de overheids-schuld, aangezien de Japanse Staat zijn schuld moet terugbetalen in een munt die steeds in waarde daalt.

De situatie verbeterde in 2011, terwijl de inflatie -0,28% bedroeg. Meer nog dan het beleid van de Bank of Japan is deze evolutie het gevolg van een stijging van de voedselprijzen in het verlengde van de tsunami die het land in maart 2011 trof. Die catastrofe leidde er immers toe dat het aanbod van een aantal types van producten, waaronder de voedingsproducten, beperkt werd. De beperking van het aanbod werd nog versterkt door de overstromingen in Thailand in de loop van 2011. Tal van Japanse productie-eenheden zijn immers in dat land

gevestigd, met name voor rekening van de industrie van de halfgeleiders. Analisten verwachten dat de inflatie vanaf 2013 opnieuw een opwaartse trend zal vertonen, voortgestuwd door de grotere groei en een beperking van de 'output gap', die in Japan nog aanzienlijk is.

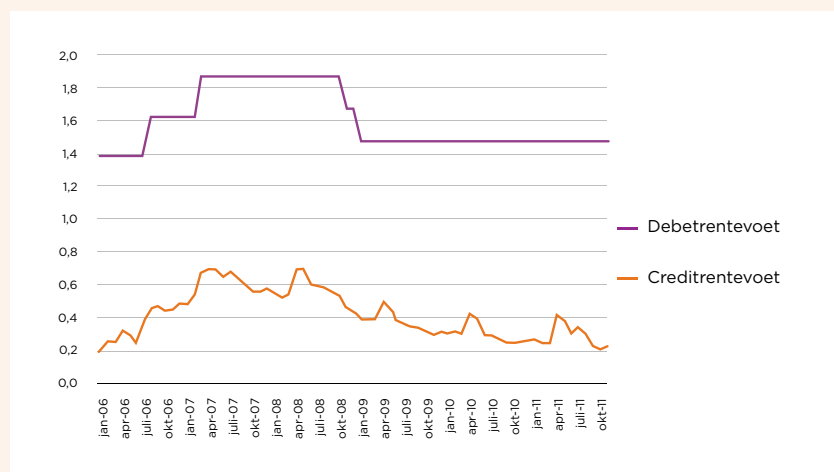
In februari 2012 gaf de centrale bank een boost aan zijn programma voor de aankoop van activa door het totale bedrag van de operatie met 130 miljard USD te verhogen. Ze legde ook een streefcijfer voor de inflatie vast van 1%. Hoewel die aankondiging wijst op een stringenter beleid in de strijd tegen de deflatie, werd ze ook geïnterpreteerd als een afname van de onafhankelijkheid van de centrale bank die volgens sommige experts geplooid zou zijn voor de verzuchtingen van de regering.

"We will be buying massive amounts of government bonds. This is designed to achieve sustained economic growth under stable prices. (...) There are some bright economic signs at home and abroad. We'd like to ensure they are sustained."

*Masaaki Shirakawa,
gouverneur van de Japanse
centrale bank, februari 2012*

RENTEVOETEN IN JAPAN, IN %

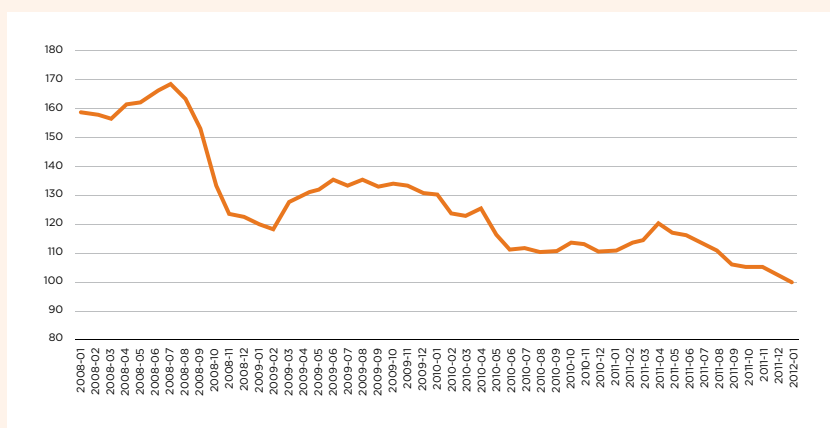

Bron: EIU

2.1.3. WISSELKOERS

WISSELKOERS EUR/JPY

Bron: EIU

De yen vermeerderd sinds een aantal maanden aanzienlijk in waarde. Tussen juli 2008 en juli 2011 ging de wisselkoers van de Japanse munt van 168,45 EUR/JPY naar 113,26 EUR/JPY, een waardevermeerdering van bijna 48%. Die evolutie is een buitenkans voor de Belgische ondernemingen omdat de producten die door Japan uit België worden ingevoerd in vergelijking minder duur zijn geworden dan de Japanse producten. Zowel interne als externe factoren verklaren de sterkere positie van de yen ten aanzien van de euro en de US dollar.

Het zijn voornamelijk de economische crisis op wereldvlak en de gevolgen daarvan in Europa en de Verenigde Staten die de aantrekkingskracht van de yen voor de economische spelers verklaren. Volgens analisten wordt de Japanse munt, net als de Zwitserse frank, nog steeds beschouwd als een van de vluchtvaluta en betaalt ze dus

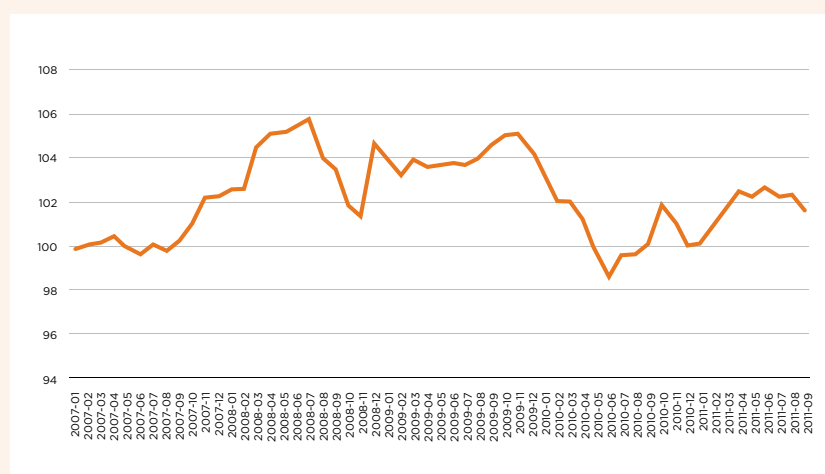
geregeld de tol van arbitragebeslissingen van de investeerders. Door het traditionele overschot op de Japanse handelsbalans (met uitzondering van 2012 waarin de impact van de tsunami van

maart 2011 zich liet voelen) en de aanzienlijke deviezenreserves zou de yen de komende jaren een opwaartse trend moeten blijven vertonen.

De zeer lage rentevoeten in Japan zetten de economische actoren er echter toe aan in yen te lenen om opnieuw in buitenlandse munten te herinvesteren, wat de druk op de Japanse munt enigszins doet afnemen. Analisten verwachten dat het Japanse monetaire beleid zich sneller zal herstellen dan in de Europese Unie of de Verenigde Staten. Dit zou zich vertalen in een krediet-spread in het voordeel van het land van de rijzende zon en een verhoogde druk op de yen.

Om de impact van een sterke yen op het concurrentievermogen van de uitvoer wat te matigen, zijn de monetaire instanties meermaals tussengekomen op de

REËLE EFFECTIEVE WISSELKOERS (2005 = 100)

Bron: EIU

valutamarkt. De jongste actie dateert van november 2011. Toen verkocht de minister van Financiën ongeveer 7.000 miljard JPY, d.w.z. bijna 90 miljard USD, wat de actie tot een van de belangrijkste in de geschiedenis van het land maakte. Het effect liet zich onmiddellijk voelen op de valutamarkt, waarop de euro in één dag in waarde steeg van 107,5 JPY tot 110,7 JPY. De geboekte vooruitgang was echter van tijdelijke aard. De fundamentele oorzaken van de waardevermeerdering van de yen en de deflationaire druk ter ondersteuning van een sterke yen zorgen ervoor dat de acties van de Japanse centrale bank en het ministerie van Financiën sinds half september 2010 weinig doeltreffend zijn.

Naast de wisselkoers ten aanzien van de dollar en de euro lijkt het ook verstandig de reële effectieve wisselkoers van Japan te analyseren. Die is vaak een betere indicator van de economische situatie van een land. Hij houdt rekening met de index van de consumptieprijzen en geeft de nominale wisselkoers een gewicht mee volgens een deviezenkorf die representatief is voor de in- en uitvoer van het land. Daardoor is hij meer een indicator van het concurrentievermogen van het land in kwestie. Sinds 2007 steeg de reële effectieve wisselkoers met bijna een derde, wat duidt op een verlies aan internationaal concurrentievermogen van de Japanse economie.

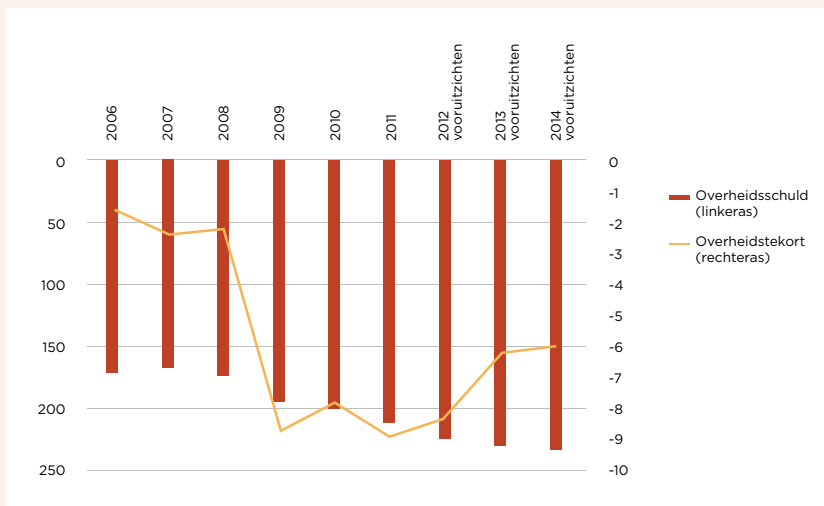

"I've repeatedly said that we'll take bold action against speculative moves in the market. I'll continue to intervene until I am satisfied."

Jun Azumi, Japanse minister van Financiën, oktober 2011

2.1.4. OVERHEIDSSCHULD

OVERHEIDSSCHULD EN -TEKORT VAN JAPAN, IN % VAN HET BBP

Bron: EIU

De overheidsschuld is een van de hoogste ter wereld. In 2011 liep ze op tot 211,8% van het BBP en ze is een bron van ongerustheid voor tal van analisten. Tussen 1997 en 2011 is het bedrag van de overheidsschuld slechts tweemaal sterk gedaald, nl. tussen 2005 en 2006 en tussen 2006 en 2007. Zelfs tijdens die bijzonder voorspoedige jaren vertoonde de begroting van de regering geen overschot. Wanneer de schuld (uitgedrukt in percentage van het BBP) daalde, was dat in hoofdzaak het effect van een groeiend BBP.

Het tekort is vooral groter geworden tijdens het eerste jaar van de economische en financiële crisis. Tussen 2008 en 2009 steeg het van -2,2% van het BBP tot -8,7% van het BBP, iets wat niet gezien was sinds de Aziatische

crisis van 1997. De ambitieuze relanceplannen waartoe toen overgegaan werd, wierpen snel vruchten af, maar de gedane uitgaven spreidden zich uit over 2010 en het tekort had moeite om opnieuw een houdbaar niveau te bereiken.

De tsunami en de aardbeving die het land in maart 2011 troffen, hebben ook bijgedragen tot een verslechtering van de Japanse budgettaire toestand. Ondanks de bijzonder sombere vooruitzichten (het tekort zou -6% moeten blijven bedragen tot 2013, terwijl de schuld zou oplopen tot het astronomische niveau van 232,5% van het BBP) werd Japan relatief gespaard door de ratingbureaus. Naast een daling van de rating van zijn staatsschuld (die daalde tot AA- volgens Fitch en Standard & Poor's) door de ratingbureaus in

augustus 2011 werd het land op dit vlak niet verontrust. De dalingen van de Japanse ratings werden bovendien niet meteen in dezelfde mate vertaald op de markten, waar de rentevoeten van de Japanse obligaties bijzonder laag zijn gebleven.

De reden van die mildheid ten aanzien van Japan houdt verband met de structuur van de overheidsschuld. De rentevoeten zijn immers bijzonder laag in Japan, deels vanwege de ernst van de Europese crisis die investeringen in Japanse obligaties aantrekkelijk maakt. De rentelasten op de schuld zijn dus onder controle. De overheidsschuld is ook grotendeels in handen van Japanners. Als de overheidsschuld bij de bevolking ligt, is ze vaak minder blootgesteld aan internationale schommelingen. Het niveau van de overheidsschuld wordt door tal van analisten als overgewaardeerd beschouwd. Dit omvat bepaalde schuldvorderingen in het bezit van overheidsagentschappen. Eens hier rekening mee gehouden is het niveau van de schuld draaglijker.

Verscheidene experts, waaronder de Economist Intelligence Unit, zijn niettemin ongerust over de situatie. De politieke instabiliteit, de geringe groei en de ongunstige demografische toestand van het land van de rijzende zon zijn allemaal elementen die volgens de EIU wijzen op een vermoedelijke crisis van de schuld op lange termijn als de regering de situatie niet snel in handen neemt. Het overschot op de Japanse goederenbalans is in 2011 bovendien gedaald. Het land zal het dus moeilijker hebben om zijn schuld te financieren via zijn inkomsten uit de export.

"As evident from recent developments, market sentiment toward sovereign [states] with unsustainably large fiscal imbalances can shift abruptly, with adverse effects on debt dynamics. Should [Japanese government bond yields] increase, they could initiate an adverse feedback loop from rising yields to deteriorating confidence, diminishing policy space, and a contracting real economy. Higher yields could result in a withdrawal of liquidity from global capital markets, disrupt external positions and, through contagion, put upward pressure on sovereign bond yields elsewhere."

*Japan Sustainability Report,
Internationaal Monetair Fonds,
november 2011.*

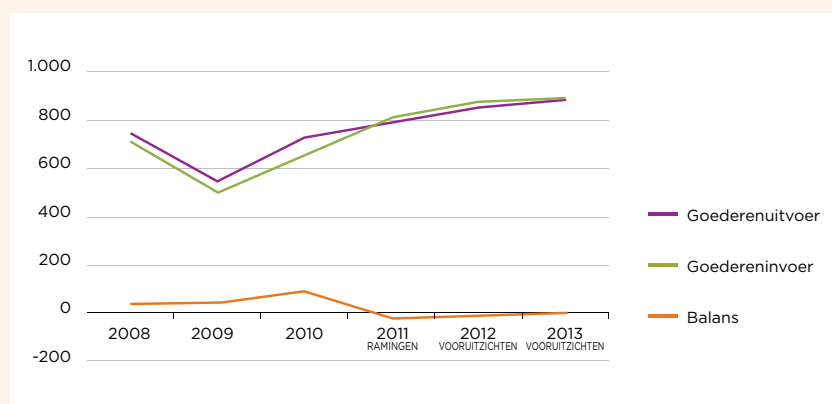

2.2 BUITENLANDSE HANDEL

2.2.1. HANDELSBETREKKINGEN OP WERELDVLAKE

INTERNATIONALE GOEDERENSTROOM, IN MILJARD USD,
TEGEN CONSTATE PRIJZEN

Bron: EIU

Japan registreert overschotten op de nominale handelsbalans sinds 1980. Dankzij het concurrentievermogen van zijn ondernemingen en zijn leidende positie in de sector van de hoogtechnologische producten heeft het land dat overschot kunnen aanhouden tijdens de economische crisis van 2008 en 2009. Terwijl de export van Japan naar zijn economische partners met 26,9% kromp, is ook de Japanse invoer sterk gedaald, waardoor de handelsbalans onveranderd is gebleven.

Terwijl de Japanse export tussen 2009 en 2010 in sneltempo toenam, trad er tussen 2010 en 2011 een vertraging op. Tal van bestellingen konden immers niet worden geleverd als gevolg van de tsunami van maart

2011 en voor verschillende landbouwproducten werd een exportverbod ingesteld. Die situatie trof de uitvoerders des te harder omdat ze reeds waren gestraft door de waardevermeerdering van de yen die hun producten minder competitief maakte. De verklaring voor het tekort dat in 2011 werd opgetekend, het eerste in 31 jaar van overschotten, moet echter gezocht worden in de stijging van de invoer.

De drievoudige catastrofe van maart 2011 heeft het land er immers toe aangezet de geleden schade te compenseren via een verhoogde invoer. Die had als doel de lokale productie te vervangen omdat deze in tal van sectoren ontoereikend was. De gasinvoer bereikte een hoogtepunt, terwijl

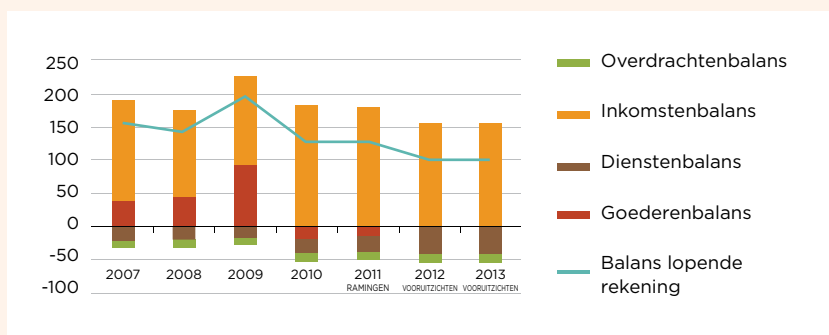
het land verschillende kerncentrales moest stilleggen en geconfronteerd werd met het wantrouwen ten aanzien van kernenergie bij de bevolking. De eveneens stijgende gasprijs heeft zwaar gewogen op de factuur van de Japanse invoer. De impact werd nog versterkt tijdens de overstromingen in Thailand in de herfst van 2011. Die troffen een aantal leveranciers van de Japanse economie en dwongen ondernemingen als Toyota om hun productie te beperken en dus hun uitvoer naar de rest van de wereld.

Ondanks de achteruitgang van het saldo op de handelsbalans blijft de balans van de lopende rekening positief. Het zijn de inkomsten van de Japanners in het buitenland die tot dit overschot bijdragen. De investeringen door Japanners, zowel in de vorm van directe buitenlandse investeringen als in de vorm van effectenverkeer, blijven aanzienlijk. De dienstenbalans van het land is dan weer structureel negatief, grotendeels vanwege de toeristische uitgaven die de bevolking in het buitenland doet.

Japan staat positief tegenover bilaterale economische betrekkingen, hoewel het de rol van de Wereldhandelsorganisatie in de economische wereldorde niet ontkent. Japan en de Europese Unie onderhandelen momenteel over een vrijhandelsakkoord dat een groot deel van de handel tussen beide partners zal omvatten. Eens dat akkoord van kracht is, zullen Europese ondernemingen kunnen genieten van een gevoelige afname van de Japanse tarifaire belemmeringen en zullen ze vlotter toegang krijgen tot Japanse overheidsopdrachten.

BIJDRAGEN VAN DE VERSCHILLENDE COMPONENTEN VAN DE LOPENDE REKENING, MILJARD JPY, CONSTATE PRIJZEN

Bron: EIU

De klanten van Japan zijn dan weer vooral in Zuidoost-Azië te situeren:

- » China (19,4% van de Japanse uitvoer);
- » de Verenigde Staten (15,4%);
- » de Europese Unie (11,2%);
- » Zuid-Korea (8,1%) en
- » Taiwan (6,8%).

De voornaamste producten die worden ingevoerd, weerspiegelen de schaarsheid van natuurlijke rijkdommen op het Japanse grondgebied. Het gaat om:

- » minerale brandstoffen (28,6%);
- » elektrische uitrustingen (13,4%);
- » chemische producten (8,9%);
- » fabricaten (8,9%) en
- » voedingsproducten (8,6%).

De Japanse uitvoer weerspiegelt dan weer de positionering van het land in sectoren met een hoge toegevoegde waarde. De voornaamste uitvoersegmenten zijn:

- » transportuitrustingen (22,6%);
- » niet-elektronische uitrustingen (19,8%);
- » elektrische uitrustingen (18,8%);
- » fabricaten (13,0%) en
- » chemische producten (10,3%).

“Er moet een context worden gecreëerd om de betrekkingen tussen de EU en Japan te bevorderen. Iedereen zou er baat bij hebben. Japan moet een leidende rol op het Aziatische continent blijven spelen. Zijn innovierend vermogen en capaciteiten voor de fabricage van kwaliteitsproducten zijn uniek. Om zijn positie te handhaven moet het competitief kunnen blijven op de wereldmarkten, net als de andere Aziatische staten.”

Duco Delgorge, voorzitter van de European Business Council in Japan, april 2012

De nabijheid van de ASEAN-groei-zone (Association of South East Asian Nations) is een buitenkans voor Japan. Het versterkte dan ook zijn bilaterale samenwerking met verschillende landen van de organisatie. Recent nog heeft Japan de banden met China aangehaald en is het een van de weinige landen geworden die Chinese staatsobligaties kan kopen. Die operatie, voor een bedrag van bijna 10,3 miljard USD, getuigt van de toenadering tussen de twee grootste Aziatische economieën.

Het belang van de Chinese reus wordt duidelijk zichtbaar in de lijst van voornaamste leveranciers van de Japanse economie. Voor 2011 waren dat:

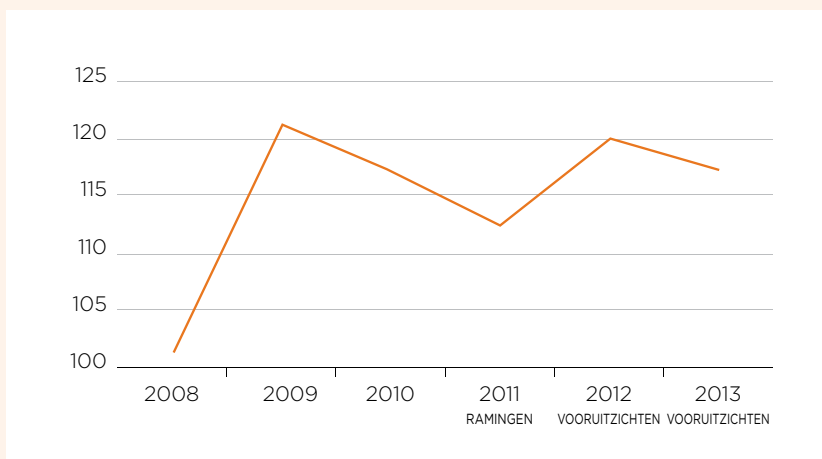
- » China (22,1% van de Japanse invoer);
- » de Verenigde Staten (9,7%);
- » de Europese Unie (9,6%);
- » Australië (6,5%) en
- » Saoedi-Arabië (5,2%).

De ruilvoeten worden berekend als de verhouding tussen de index van de invoerprijzen en die van de exportprijzen. Terwijl de recordprijzen voor energie in 2008 zwaar wogen op de Japanse ruilvoeten verbeterden die in 2009 als gevolg van de economische crisis. De economische vertraging op wereldvlak vertaalde zich snel in een daling van de vraag naar aardolie, waardoor de prijs per vat daalde en de Japanse ruilvoeten stegen. De prijsstijgingen van de Japanse invoer hebben die tendens evenwel omgekeerd, zowel voor 2010 als voor 2011.

RUILVOETEN (1990 = 100)

Bron: EIU

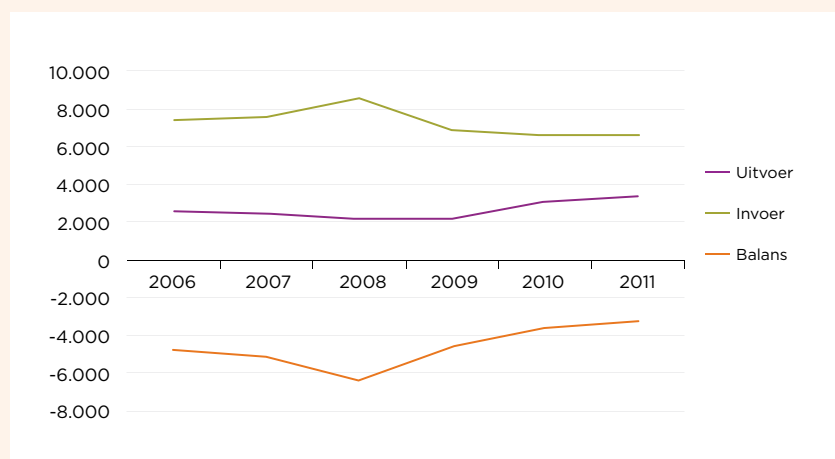
“With the goal of doubling the flows of people, goods, and money into Japan, Japan will actively advance intensive domestic reforms, for instance by boldly revising regulations that constitute impediments to such flows.”

The New Growth Strategy, kabinet van de Eerste minister, juni 2010

2.2.2. HANDELSBETREKKINGEN MET BELGIË

BILATERALE GOEDERENSTROMEN TUSSEN BELGIË EN JAPAN,
IN MILJOEN EUR

Bron: Nationale Bank van België

Japan is een belangrijke handelspartners van België. Met 3.379,5 miljoen EUR aan Belgische goederen die naar het land werden uitgevoerd, is het land van de rijzende zon de 16e grootste klant van België. Japan is de 10e grootste leverancier van onze economie, met een bedrag van 6.579,6 miljoen EUR.

De handelsbalans van België met Japan vertoont traditioneel een tekort voor ons land. Het deficit werd groter tussen 2006 en 2008 toen de Belgische invoer steeg en de export naar Japan daalde. De economische crisis liet zich sterk voelen aan onze invoerzijde. Daar was tussen 2008 en 2009 een daling van 19% merkbaar. Aangezien onze export tijdens die periode slechts zeer licht daalde, werd het tekort op de handelsbalans kleiner. Die

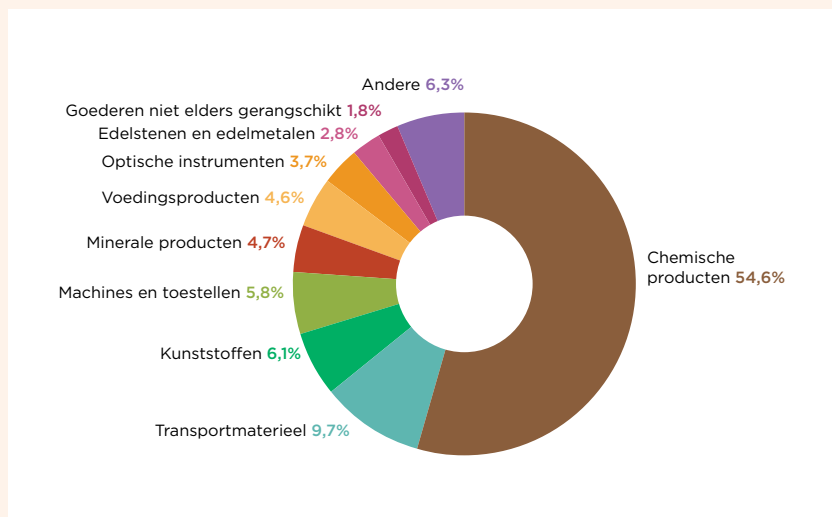
verbetering werd zowel in 2010 als in 2011 bevestigd, toen de Belgische uitvoer naar Japan betere prestaties kon voorleggen dan de invoer.

Uit de gegevensbank van het Agentschap voor Buitenlandse Handel blijkt de interesse die de Belgische ondernemingen voor de Japanse markt tonen. In januari 2011 telde de gegevensbank 1.775 Belgische uitvoerders naar Japan en waren er 2.170 ondernemingen in de Japanse markt geïnteresseerd (op een totaal van meer dan 20.000 bedrijven). Het verschil tussen het aantal geïnteresseerde bedrijven en het aantal daadwerkelijke uitvoerders illustreert de aarzeling die de Belgische bedrijven hebben om naar Japan uit te voeren. Dit toont eens te meer het belang van een gezamenlijke economische zending aan.

SECTORALE SPREIDING VAN DE BELGISCHE UITVOER NAAR JAPAN, IN 2011, IN %

Bron: Nationale Bank van België

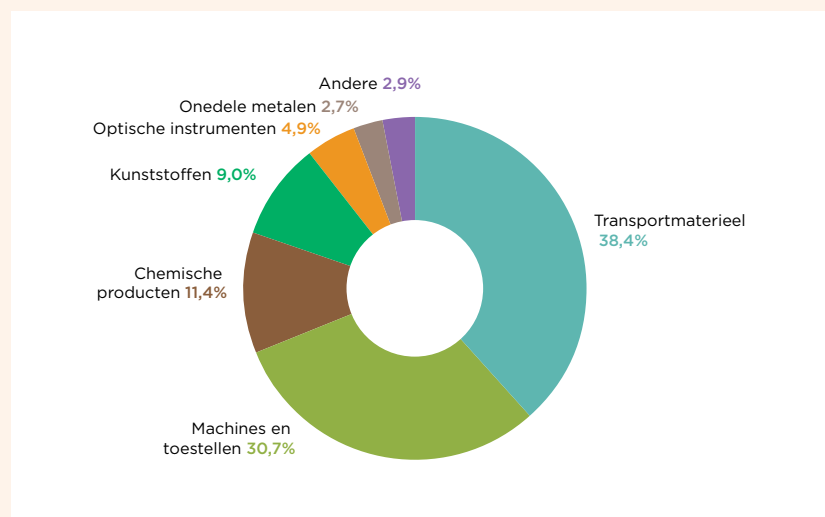
Alleen al de chemische producten en het transportmaterieel, twee segmenten die traditioneel zwaar doorwegen in de Belgische buitenlandse handel, vertegenwoordigen iets meer dan de helft van de totale uitvoer naar Japan. De verkoop van chemische producten daalde tussen 2010 en 2011 met 4,8%, terwijl de verkoop van het transportmateriaal een vooruitgang van 142,3% boekte.

De meeste exportsectoren gingen er in 2011 op vooruit. Naast de verkoop van transportmaterieel is het vooral de uitvoer van minerale producten en onedele metalen die het sterkst

steeg (respectievelijk + 98,9% en + 32,3%). Die hoge groeipercentages zijn deels toe te schrijven aan de geringe vergelijkingsbasis voor beide categorieën. Het segment van de minerale producten vertegenwoordigt momenteel slechts 4,7% van de totale uitvoer. We zien eveneens een dalende uitvoer van chemische producten en optische instrumenten.

SECTORALE SPREIDING VAN DE BELGISCHE INVOER UIT JAPAN, IN 2011, IN %

Bron: Nationale Bank van België

Bijna 40% van de goederen die België invoert uit Japan bestaat uit transportmaterieel. Dit segment bestaat grotendeels uit voertuigen. In vergelijking met 2010 is het aandeel wel kleiner geworden, deels door de tsunami. De aankopen van machines en toestellen waren in 2010 nog goed voor 2.021,7 miljoen, d.i. een aandeel van 30,7%. Ze vormen het tweede grootste invoersegment en tekenden in 2011 een stijging van 27,1% op.

De groep van de chemische producten eigende zich 11,4% van onze invoer toe, d.i. een stijging van 7,6% in vergelijking met vorig jaar. Slechts drie categorieën van producten zagen hun invoer tussen 2010 en 2011 dalen:

het transportmaterieel, kunststoffen en onedele metalen (die respectievelijk verminderden met 25,2%, 5,6% en 8,8%).

De spectaculairste stijgingen waren er in de segmenten van de minerale producten (+ 108,5%) en die van de machines en toestellen (+ 27,1%). In totaal daalde de Belgische invoer uit Japan in 2011 met 5,6%.

2.3 DIRECTE BUITENLANDSE INVESTERINGEN

DIRECTE BUITENLANDSE INVESTERINGSSTROMEN, IN MILJARD COURANTE USD

Bron: EIU

We spreken over directe buitenlandse investeringen (DBI) als een onderneming minstens 10% van het kapitaal van een buitenlandse onderneming verworft om er controle over uit te oefenen en het beheer ervan te beïnvloeden. Die operaties worden meestal in twee grote groepen onderverdeeld: de zogenaamde “greenfield”- investeringen die als bedoeling hebben een heel nieuwe onderneming op te richten en de overnames die ernaar streven de controle over een bestaande onderneming over te nemen.

De Japanse directe buitenlandse investeringen vertonen reeds jarenlang een deficitaire balans. Zelfs tijdens de economische en financiële crisis van 2008 en 2009 bleef het land tal van directe investeringen over de landsgrenzen heen doen. De inkomende investeringen hadden dan weer te lijden onder de crisis en het land registreerde in 2010 een investeringsbeperking vanwege de economische partners.

De afname van de inkomende investeringen geeft uiting aan de angst van tal van bedrijven ten aanzien van de economische situatie in Japan. Volgens de experts van de Economist Intelligence Unit vertegenwoordigde Japan in 2011 slechts 0,26% van de totale inkomende buitenlandse investeringsstromen, terwijl dat cijfer in 2008 nog 1,63% bedroeg. Toch blijft Japan een aantrekkelijk land voor buitenlandse investeringen. De grootste voordelen zijn de volgende:

- » Japan ligt midden in Zuidoost-Azië, d.w.z. een van de snelst groeiende zones ter wereld. Het is een van de zeldzame landen uit de regio met een stabiel zakenklimaat.
- » Japan heeft een van de meest vernieuwende economieën ter wereld. Het land heeft een aanzienlijke voorsprong in tal van sectoren met een hoge toegevoegde waarde (het bekleedde in 2010 de 5^e plaats op de wereldranglijst als het aankomt op uitgaven voor R&D en de

2^e plaats op het vlak van het aantal octrooien per inwoner (2009)).

- » De Japanse bevolking behoort tot de rijkste ter wereld en beschikt over aanzienlijke activa-reserves.

De buitenlandse investeringen van Japan gaan vooral naar Europa (in geografische zin). Volgens de prognoses van de Japan External Trade Organization (JETRO) vertegenwoordigden ze in 2011 een bedrag van 39.986 miljoen USD, d.w.z. 34,6% van de totale Japanse DBI. Wat België betreft, zijn de Japanse investeringen er in 2011, net als in 2010, op achteruitgegaan. De Japanse DBI naar ons land vertonen dan ook een negatieve balans. In 2009 was die nog positief, maar vertegenwoordigden de DBI slechts 0,5% van het totaal.

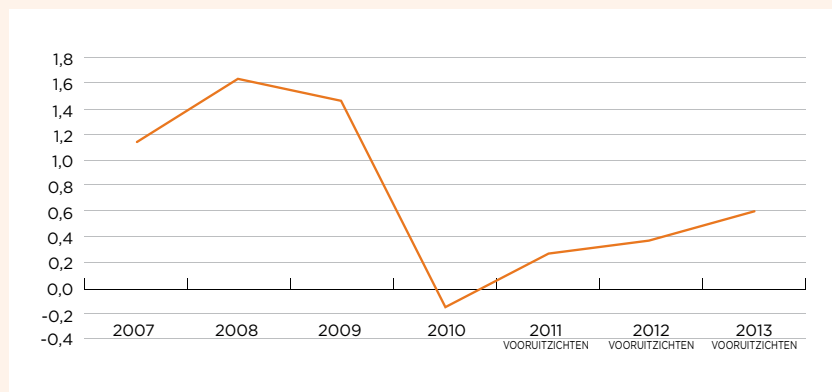
Ook Azië is een belangrijke partner op het vlak van de Japanse investeringen. Het continent vertegenwoordigt immers 33,9% van de totale DBI van het land. Het is evident dat China de eerste plaats van de Aziatische landen inneemt, met 11,1% van de Japanse DBI. Thailand, waarnaar een aantal Japanse bedrijven hun productie-eenheden delokaliseerden, is eveneens een uitverkoren bestemming aangezien het zich 6,1% van de Japanse directe buitenlandse investeringen kon toe-eigenen (voor een bedrag van 7.133 miljoen USD in 2011).

Hoewel de uitgaande investeringen in 2011 behouden bleven ondanks de driedovoudige crisis die het land op politiek, economisch en milieuvlak trof, kregen de investeringen in Japan het zwaar te verduren.

AANDEEL VAN DE DBI OP WERELDVLAKE IN JAPAN, IN %

Bron: EIU

Zowel de Noord- als Zuid-Amerikaanse landen schroefden hun investeringen in 2011 massaal terug (een investeringsbeperking met respectievelijk 3.645 en 1.412 miljoen USD volgens de ramingen van de JETRO). Het zijn dus vooral Azië en Europa die in 2011 in Japan investeerden, respectievelijk voor een investeringsbedrag van 1.386 en 1.197 miljoen USD (België beperkte

zijn investeringen dan weer met 556 miljoen USD).

Voor de periode januari 2011 - september 2011 waren vooral de fabricagesectoren belangrijk, zowel in termen van inkomende als uitgaande DBI. Japan investeert met name in de sector van de chemische en farmaceutische producten (18.295 miljoen USD op een

totaal van 76.862 miljoen). De 2e grootste sector is die van de financiën en verzekeringen, gevolgd door de groot- en detailhandel. De inkomende investeringen gingen in de eerste plaats naar de elektrische machines, de groot- en detailhandel en de financiële sector.

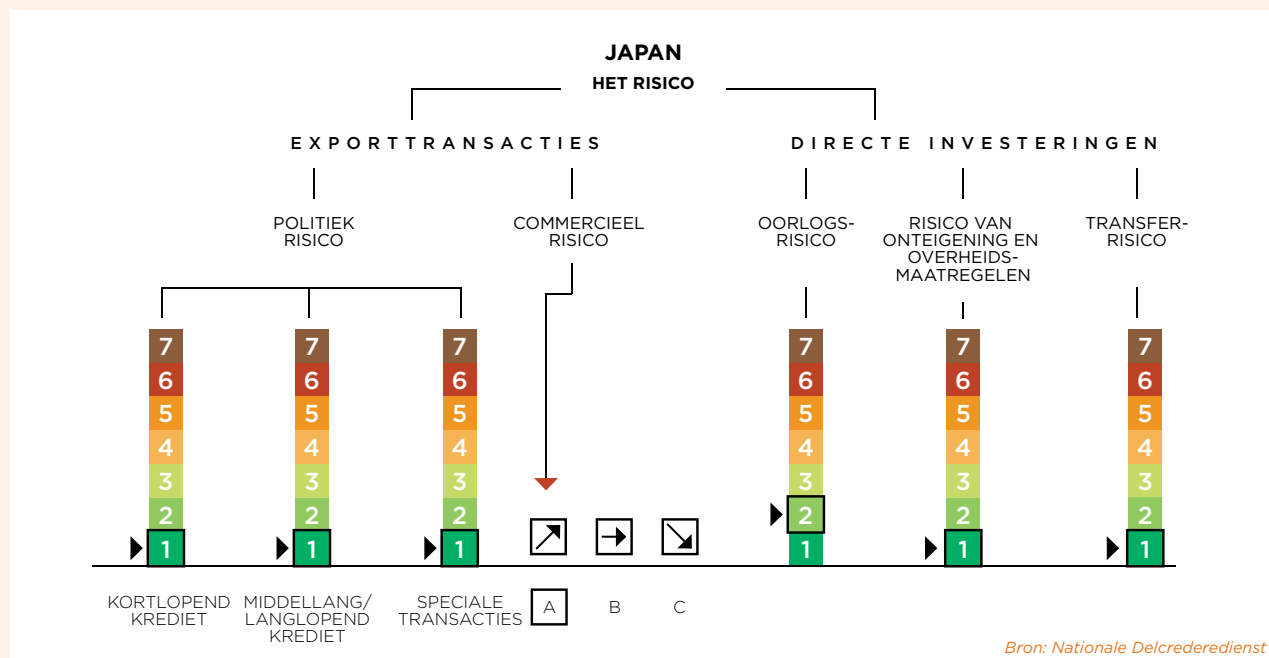
“Based on the compassion shown by the international community, Japan must move forward strongly and quickly on reconstruction efforts, becoming an even more attractive country. The disaster brought great damage on international supply chains, and once again raised awareness among people within and outside Japan of the deep linkage between Japan and the world. In light of this, Japan must strengthen kizuna with the international community, and aim for reconstruction not inwardlooking but open to the international community.”

*Reconstruction Design Council,
“Toward Reconstruction - Hope
beyond the Disaster”, juni 2011*

2.4 RISICOBEOORDELING

2.4.1. RISICOBEOORDELING DOOR DE NATIONALE DELCREDEREDIENST

De Nationale Delcredere dienst (ONDD) is de Belgische openbare kredietverzekeraar en verzekert bedrijven en banken tegen politieke en commerciële risico's van internationale handelstransacties die vooral betrekking hebben op uitrustingsgoederen, industriële projecten, aannemingswerken en diensten. Daarnaast werkt Delcredere voor deze risico's samen met banken op basis van risk-sharingschema's. In het raam van die activiteit stelt de Delcredere dienst een landenrangschikking op volgens het risico dat ze voor de investeerders inhouden. Voor Japan zijn de conclusies op politiek en commercieel vlak uitstekend.

De "politieke risico's" waaraan investeerders in Japan worden blootgesteld, zijn miniem, zowel op korte of middel-

lange en lange termijn (klasse 1 op 7). Met "politieke risico's" bedoelt men alle gebeurtenissen in het buitenland die voor de verzekerde of debiteur overmacht vormen zoals oorlogen, revoluties, natuurrampen, deviezenschaarste en willekeurige overheidsmaatregelen.

Het "commerciële risico" situeert zich in klasse A, d.w.z. een zeer laag risico. Het gaat om het risico dat de buitenlandse privédebiteur in gebreke blijft, nl. dat hij niet aan zijn verplichtingen kan voldoen of dat hij er zich aan onttrekt zonder wettige reden. Het commerciële risico wordt niet alleen bepaald door de microsituatie van de debiteur zelf, maar ook door macro-economische systeemgebonden factoren die de betalingscapaciteit van het geheel aan debiteuren in een land beïnvloeden.

Voor de exporttransacties met kortlopend krediet kan de Delcredere dienst dekking verlenen tegen het politieke en het commerciële risico in "open account", d.w.z. zonder dat een bankgarantie vereist is en zonder andere specifieke voorwaarden. De maximale dekking door de Delcredere dienst voor Japan werd vastgelegd op 2.250 miljoen EUR, zowel op korte als op lange termijn.

In overeenstemming met de regeling die werd afgesproken binnen de OESO wordt de maximumtermijn voor de terugbetaling van de transacties op middellange en lange termijn naar dit land vastgelegd op 5 jaar (8,5 geval per geval). Concessionele financieringen zijn uitgesloten.

De Delcrededienst verzekert de investeringen in dit land tegen 1) het risico op oorlog, 2) het risico op onteigening en willekeurige overheidsmaatregelen 3) het transferrisico i.v.m. de betaling van de dividenden of de repatriëring van kapitaal. Die risico's kunnen afzonderlijk worden verzekerd, maar ook volgens alle mogelijke combinaties.

Directe investeringen

Het risico op oorlog omvat zowel het risico op een extern conflict als het risico op binnenlands politiek geweld. Het binnenlandse politieke geweld omvat, op zijn beurt, dan weer het extreme geval van een burgeroorlog, maar ook de risico's op terrorisme, burgeroproer, sociaaleconomische conflicten en raciale en etnische spanningen. Japan haalt hiervoor de uitstekende score van 2 op 7.

Het risico op onteigening en willekeurige overheidsmaatregelen heeft niet enkel betrekking op de risico's op onteigening en het niet-nakomen van de contractuele verbintenissen door de overheid, maar ook op de risico's die verband houden met de (slechte) werking van het gerechtelijk apparaat en de potentiële negatieve gedragswijzigingen ten aanzien van buitenlandse investeerders. Met een score van 1 op 7 behaalt Japan het best mogelijke resultaat. Het transferrisico is het risico dat voortvloeit uit een gebeurtenis of een beslissing van de buitenlandse overheid die de transfer van het bedrag van de door de debiteur betaalde vordering verhindert. Met een score van 1 op 7 rangschikt het land zich in de categorie van de zeer lage risico's (voor meer informatie zie www.ondd.be).

2.4.2. ANDERE RISICO-INDICATOREN

Tal van instellingen maken inschattingen van de risico's van zakendoen in een land. We geven hier slechts een selectie van de bekendste.

- » In het Global Competitiveness Report 2011-2012 van het World Economic Forum bekleedt Japan de 9e plaats op 139 landen die volgens hun concurrentievermogen werden gerangschikt, na Denemarken, maar voor het Verenigd Koninkrijk. Dat resultaat is weliswaar een achteruitgang met 3 plaatsen in vergelijking met het vorige rapport, maar blijft uitstekend. Het is voornamelijk te danken aan het geavanceerde zakenklimaat en de kwaliteit van de innovatie in Japan. Ook de uitgaven voor R&D door de ondernemingen zijn bijzonder groot. De blinde vlekken van het land blijven echter de macro-economische instabiliteit (113e op 139), alsook de grote overheidsschuld en het grote overheidstekort (135e op 139). De meest problematische factoren voor de zakenwereld zijn de politieke instabiliteit (genoemd door 24,3% van de respondenten) en de belastingdruk (20,2%).
- » Volgens het Global Enabling Trade Report 2010 van het World Economic Forum bekleedt het land de 25e plaats op 125 landen op het vlak van de vlotheid waarmee handel kan worden gedreven, een achteruitgang met 2 plaatsen in vergelijking met 2009.
- » De OESO raamt het landenrisico voor Japan op 0 op 7, het laagste risico.
- » Volgens de Index of Economic Freedom 2012 van de Heritage Foundation bekleedt het land de 22e plaats op 179 landen, met een score van 71,6 (een daling).
- » De schuld van de Japanse regering kreeg de rating Aa1 mee van Moody's Investors Service (dezelfde dus als de Belgische schuld) en de rating AA- door Fitch en Standard & Poor's (tegenover AA voor België), d.i. een gering, maar niet verwaarloosbaar risico. De ratingagentschappen hebben vooral oog voor de omvang van de overheidsschuld en de snelheid waarmee de overheidstekorten worden teruggeschroefd.
- » Volgens de Doing Business-indicator 2011 van de Wereldbank bekleedt Japan de 20e plaats op 183, na Duitsland, maar voor Letland, een status quo dus in vergelijking met vorig jaar. Japan haalt een goede score voor het verkrijgen van krediet en de bescherming van investeerders, alsook voor het beheer van faillissementen, maar de resultaten zijn minder gunstig op het vlak van de complexiteit van het belastingstelsel en de formaliteiten die moeten worden vervuld om een onderneming op te richten.

SECTORALE BENADERING

3.1 GEZONDHEIDSZORG

Japan is van kapitaal belang als afzetmarkt voor Belgische farmaceutische producten. Het land is immers het tweede belangrijkste land ter wereld op het vlak van overheidsuitgaven voor gezondheidszorg. Ondanks de noodzaak voor de overheid om de schuldenlast te stabiliseren en de uitgaven te beperken, lijkt een stijging in de uitgaven voor gezondheidszorg de komende jaren onvermijdelijk.

Gelet op de omvang van deze sector stellen we hem voor in twee stappen. Beginnen doen we met de farmaceutische producten en vervolgens behandelen we de medische apparatuur.

3.1.1. FARMACEUTISCHE PRODUCTEN

De Japanse markt van de farmaceutische producten is een van de grootste ter wereld. In 2010 vertegenwoordigde de markt niet minder dan 109,25 miljard USD, een bedrag dat in 2011 zou moeten oplopen tot 117,88 miljard USD. Terwijl de sector in 2006 een baan verschaftte aan 4,96 miljoen mensen, zou dat tegen 2015 moeten oplopen tot 5,52 miljoen. De groei in de sector kan door verscheidene structurele factoren worden verklaard.

» De demografie van het land: in 2011 was 23% van de Japanse bevolking meer dan 60 jaar oud en dat aandeel zou tegen 2025 moeten oplopen tot 30,5%, wat meteen een garantie is op een stevige consumentenbasis. De levensverwachting van de Japanse bevolking is ook de hoogste ter wereld, wat zich onvermijdelijk vertaalt in een duurzame vraag naar zorg (43,5% van de uitgaven voor gezondheidszorg werden in 2010 gedaan door senioren).

» De sector wordt permanent door de overheid ondersteund. Het systeem van de verplichte ziekteverzekering biedt nationale en internationale producenten dan ook heel wat kansen. De tussenkomst van de regering in de sector is echter soms het voorwerp van kritiek vanwege het gebrek aan transparantie. Het is bijvoorbeeld nodig informatie in te winnen bij de bevoegde instanties om zich te schikken naar de Japanse procedure op het vlak van klinische testen.

» De Japanse economie is de derde grootste ter wereld. Dankzij zijn potentieel op het vlak van innovatie

bekleedt het land een koppositie op het vlak van het aantal octrooien dat in de farmaceutische sector wordt neergelegd.

» In 2009 keurde de Japanse regering de "Revised Pharmaceutical Affairs Law" goed. Die wet geeft buurtwinkels en supermarkten de toelating om voorschriftvrije geneesmiddelen te verkopen. Dit kan voortaan zonder dat er een apotheker aanwezig moet zijn, wat de farmaceutische bedrijven nieuwe distributiekanaalen biedt.

Al die factoren maken van de Japanse markt een van de aantrekkelijkste ter wereld en een uitgelezen bestemming voor de Belgische groepen die actief zijn in de sector. Buitenlandse ondernemingen vertegenwoordigen momenteel bijna 40% van de totale farmaceutische industrie in Japan. Het lijkt dan ook geen twijfel dat Belgische bedrijven er heel wat afzetmogelijkheden zullen aantreffen.

Japan is een belangrijke partner voor België, aangezien er in 2011 voor 1,123 miljard EUR aan farmaceutische producten naar werd uitgevoerd. Dit plaatst Japan op de 7e plaats van onze voornaamste exportmarkten (het 2e land buiten Europa, na de Verenigde Staten). De komende jaren zou het concurrentieel landschap in Japan echter moeten evolueren, onder meer door het openstellen van de markt voor generische geneesmiddelen (waarvan het aandeel volgens de streefcijfers van de regering in 2013 zou moeten oplopen tot 30%), alsook door het belangrijker worden van de gepersonaliseerde geneeskunde.

3.1.2. MEDISCHE APPARATUUR

OMVANG VAN DE JAPANESE MARKT VAN MEDISCHE APPARATUUR, IN MILJOEN USD

	2008	2009 (ramingen)	2010 (ramingen)	2011 (ramingen)
Omvang van de markt	21.510	22.364	27.648	27.959
Lokale productie	16.368	16.493	17.732	17.909
Invoer	10.549	11.148	15.590	15.746

Bron: U.S. Commercial Services

De Japanse markt van medische apparatuur is de derde grootste ter wereld, na die van de Verenigde Staten en de Europese Unie. Ook voor de Belgische ondernemingen is het een belangrijke markt, aangezien Japan voor een bedrag van 103,1 miljoen EUR aan medische apparatuur ingevoerde uit België. Japan bekleedt daarmee de 13e plaats op de lijst van klanten van België.

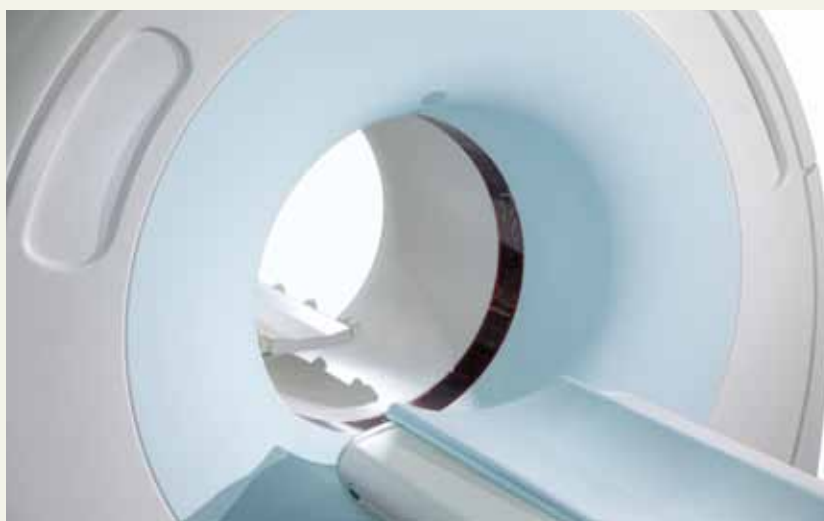
Hoewel Japan in tal van domeinen een technologische voorsprong op België heeft, hinkt het in de sector van de medische apparatuur achterop in vergelijking met onze industrie. Behalve voor apparatuur van het type MRI of elektrocardiograaf is het land voor de helft van zijn vraag afhankelijk van buitenlandse invoer. Tal van apparaten werden nog steeds niet ingevoerd in Japan, voornamelijk door de regulering die trager en complexer dan elders verloopt.

Deze situatie heeft de Japanse regering ertoe aangezet een beleid te voeren voor het aantrekken van investeringen en het uitwisselen van technologieën om zo de achterstand ten aanzien van andere ontwikkelde landen te verkleinen. Deze strategie werd opgebouwd rond verschillende krachtlijnen, waaronder de oprichting van de "Pharmaceutical and

Medical Device Association" in 2004, de invoering van de Pharmaceutical Affairs Law in 2005 en de inkorting van de termijn die nodig was voor de homologatie van nieuwe apparatuur door de bevoegde instanties. Er volgden echter een aantal klachten tegen de Pharmaceutical Affairs Law door de Eucomed (European Association of the Medical Technology Industry) die het gebrek aan transparantie aanklaagde. De wet had ook een negatieve impact op de gevraagde prijzen door voor verschillende producten tariefverlagingen op te leggen en tegelijk de kosten voor de buitenlandse leveranciers te verhogen.

Zakenkansen voor Belgische ondernemingen:

Productie en distributie van farmaceutische producten, met name anti-diabetica en antidepressiva, alsook antilichamen op basis van biotechnologie, weesgeneesmiddelen, apparatuur voor medische beeldvorming, diagnoses en transplantaties, oncologie, cardiologie, behandelingen voor cardiovasculaire aandoeningen en hypertensie, regeneratieve geneeskunde, orthopedisch materiaal,...

3.2 CLEANTECH

Japan is altijd een van de voorlopers op het vlak van milieubescherming geweest. Al voor de tsunami van maart 2011 had Japan heel wat stappen gezet naar een energiebeleid met meer oog voor de natuurlijke rijkdommen en een industrieel beleid waarmee cleantech-ondernemingen zich kunnen ontwikkelen.

In 2009 engageerde premier Hatoyama er zich toe de emissies tegen 2020 met 25% te doen dalen in vergelijking met 1990. Aangezien Japan zeer afhankelijk is van het buitenland voor de bevoorrading van aardolieproducten is het energievraagstuk ook altijd een van de prioriteiten geweest voor de opeenvolgende regeringen. Het land is dus zowel op zoek naar bevoorradingsbronnen als naar nieuwe energiebronnen. Het is in die context dat de Democratische Partij van Japan voor het land een ambitieus streefcijfer naar voren schoof voor 2020. Tegen dat jaar zou het land van de rijzende zon zelf moeten kunnen instaan voor 30% van zijn energiebevoorrading. In 2100 zou Japan volgens de partij nog slechts de helft van zijn verbruik moeten invoeren.

De autoriteiten voorzagen ook in een juridisch raamwerk dat gunstig is voor de cleantech-sector. Via het systeem van de "Renewable Portfolio Standard" uit april 2003 werden wind-energie en energie uit biomassa in sterke mate gesubsidieerd. Dat beleid bleek doeltreffend te zijn, aangezien de sector van de milieutechnologieën 47.000 miljard JPY waard was in 2010 en 1.100 directe banen opleverde.

Het potentieel van de sector is aanzienlijk op verschillende niveaus. Op het vlak van de productie van schone energie biedt Japan heel wat mogelijkheden. Terwijl deze subsector in 2000 bijna 890 miljard JPY vertegenwoordigde, registreerde hij in 2010 een omzet van 5.812 miljard JPY (52,5 miljard EUR), een vermenigvuldiging met factor 6,5. Voor 2020 verwachten de Japanse autoriteiten dat de sector 8.798 miljard JPY waard zal zijn, d.i. een gemiddelde jaarlijkse groei van 8,65% over 10 jaar. Die ramingen, van vóór het gewijzigde energiebeleid als gevolg van de tsunami van maart 2011, zouden bovendien onderschattingen zijn.

Japan wordt immers geconfronteerd met een energiecrisis zonder voorgaande. In de strijd tegen de uitstoot van broeikasgassen had het land van de rijzende zon immers breed ingezet op kernenergie. Dat beleid wordt nu volledig omgegooid. Terwijl het meest recente plan van de regering erin voorzag het aandeel van kernenergie te laten stijgen van 30% in 2011 tot 50% in 2050, verzekerde premier Noda in september 2011 dat het hoofddoel van Japan voortaan is om "het aandeel van kernenergie zoveel mogelijk te beperken". Sinds de catastrofe werden de meeste Japanse kerncentrales ook gesloten voor nazicht en onderhoud. Tijdens de tweede helft van 2011 is de toestand zo geëvolueerd dat slechts 2 van de 54 reactoren commercieel geëxploiteerd worden.

Japan streeft er dus naar zijn sector van hernieuwbare energie verder te ontwikkelen, maar is er zich van bewust dat het aandeel van kernenergie in de "energy mix" van het land

op termijn niet minder dan 30% zou moeten bedragen. De Japanse strategie volgt twee krachtlijnen.

- » Het aandeel van de hernieuwbare energiebronnen verhogen. Deze kans mag in geen geval worden gemist. Terwijl de cleantech-sector recent werd getroffen door de crisis en de daling van de staatssteun die in de meeste grote economieën wordt toegekend, geeft het Japanse energiebeleid de producenten van spits technologie een tweede adem. Het "Sunrise Plan", dat de Japanse overheid in 2011 voorstelde, voorziet bijvoorbeeld in de verplichte installatie van zonnepanelen op alle nieuwe gebouwen tegen 2030.
- » De verbetering van de energie-efficiëntie (gemeten als de hoeveelheid energie die nodig is om een eenheid van het BBP te produceren). De resultaten van Japan behoren al tot de beste ter wereld en het land verbruikt bijvoorbeeld, voor een economie van vergelijkbare omvang, slechts een vierde van de energie die China verbruikt. De pistes die de experts naar voren schuiven, hebben voornamelijk betrekking op de transportsector en de gezinnen. Dit zou wellicht moeten worden vertaald in het ondersteunen van elektrische auto's. In de Kansai-regio werd bijvoorbeeld speciaal het "Osaka Electrical Vehicle Program" opgezet om de innovatie in dat deel van het land, waar de industrie van de elektrische auto's volop bloeit, te ondersteunen.

VERMOGEN OM FOTOVOLTAÏSCHE ENERGIE OP TE WEKKEN, IN KILOWATT

	2008	2009	2010	2011 (ramingen)
Omvang van de markt	236.787	623.127	935.882	1.150.000
Lokale productie	1.120.371	1.598.131	2.320.638	2.668.734
Invoer	150	70.400	135.456	229.510
Uitvoer	883.734	1.045.404	1.520.212	1.748.244

Bron: U.S. Commercial Services

Van alle subsectoren voor hernieuwbare energie zou de fotovoltaïsche sector het snelst moeten groeien. Het ministerie van Economie, Handel en Industrie (METI) plant immers in 2020 te komen tot een geïnstalleerde capaciteit aan zonne-energie van 28.000.000 kW (een vervijfvoudiging in vergelijking met 2005) en van 53.000.000 kW in 2030. Om die doelstellingen te verwezenlijken, spreekt het voor zich dat Japan de hulp zal inroepen van buitenlandse ondernemingen.

Naast de heroriëntatie naar een energiebeleid met meer oog voor hernieuwbare energie, voorziet Japan erin al zijn groene technologieën te moderniseren.

Experts schuiven de piste naar voren van de schone opwekking van conventionele energie. De komende jaren zou het verbruik van aardgas immers moeten stijgen om zo kernenergie te vervangen. In dat verband zal de gasinfrastructuur moeten worden opgewaardeerd, wat zal wegen op de overheidsfinanciën van het land.

Uit de jongste opiniepeiling onder de Japanse ondernemingen blijkt dat die ondernemingen vertrouwen hebben in het groeipotentieel van de Japanse markt, waarbij vooral gekeken wordt naar de sector van auto's met een laag verbruik. Die sector zou zich immers snel moeten ontwikkelen dankzij de

technologische koppositie van Japan in de automobiellindustrie.

“We moeten het aandeel van elektriciteit uit kernenergie zoveel mogelijk beperken [...]. We zullen vertrekken van een wit blad en een nieuw [...] energieplan voor tegen 2030 voorstellen.”

Yoshihiko Noda, Eerste minister, september 2011

DOOR DE JAPANESE CLEANTECH-ONDERNEMINGEN AANGEWEZEN GROEISECTOREN (IN % VAN DE RESPONDENTEN)

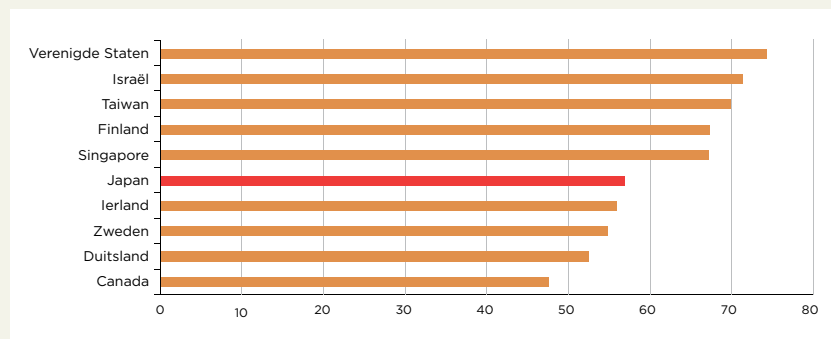
Vandaag		Binnen 6 maanden		Binnen 10 jaar	
Voertuigen met laag verbruik	25,4%	Voertuigen met laag verbruik	23,0%	Hernieuwbare energiebronnen	32,0%
Controle van luchtvervuiling	12,6%	Fotovoltaïsche uitrusting	14,8%	Voertuigen met laag verbruik	10,2%
Fotovoltaïsche uitrusting	11,8%	Hernieuwbare energiebronnen	9,0%	Intelligent netwerk	9,0%
Beheer van afvalwater	9,3%	Zuinige huishoudapparaten	6,3%	Fotovoltaïsche uitrusting	7,5%
Zuinige huishoudapparaten	9,2%	Controle van luchtvervuiling	6,1%	Herlaadbare batterijen	5,2%

Bron: Economic Survey of Environmental Industries, december 2011

3.3 INFORMATIE- EN COMMUNICATIE-TECHNOLOGIEËN

TOP 10 VAN DE LANDEN MET HET BESTE R&D-KLIMAAT VOOR ICT, SCHAAL VAN 1 TOT 100

Japan is een van de meest geavanceerde landen op het vlak van informatie- en communicatietechnologieën (ICT). Zowel voor software als voor componenten heeft het land van de rijzende zon een grote technologische voorsprong weten te behouden.

Toch verliest Japan terrein op de groei-landen en Europa. Terwijl het in 2007 nog de tweede plaats bekleedde in de

“IT Competitiveness”-ranking van de Economist Intelligence Unit moet het zich in 2011 tevreden stellen met de 16e plaats. Het is vooral door de afgenomen overheidssteun dat de sector aan competitiviteit heeft ingeboet. De sector blijft echter een van de meest performante sectoren op het vlak van R&D.

Gelet op de omvang van de sector van de informatie- en communicatietech-

nologieën stellen we hem voor in twee stappen. Beginnen doen we met de software om af te ronden met de telecommunicatie.

33.1. SOFTWARE

OMVANG VAN DE JAPANESE SOFTWAREMARKT, IN MILJOEN USD

	2008	2009	2010 (ramingen)	2011 (ramingen)
Omvang van de markt	7.239	7.313	7.898	7.016

Bron: U.S. Commercial Services

Hoewel de economische crisis van 2008 en 2009 sterk voelbaar was in de softwaresector blijft ze van kapitaal belang voor de Japanse economie. Terwijl de software-industrie zich in 2010 van de crisis herstelde en een markt vertegenwoordigde van 7.898 miljoen USD werd de sector zwaar getroffen door de gevolgen van de tsunami in maart 2011. De sector krompte tussen 2010 en 2011 dan

ook met 11,7%. Ondanks die groei-vertraging zou de markt op termijn een van de aantrekkelijkste blijven met een verwacht groeipercentage van 2,9% voor de vijf komende jaar. Dit zal worden vertaald in een hoge concurrentiegraad voor de Belgische ondernemingen.

De Japanse autoriteiten hebben drie grote domeinen aangewezen als bron van groei voor de sector:

- » mobiele applicaties voor smartphones en tablets;
- » softwareoplossingen voor de bank- en verzekeringssector;
- » nuttige software voor het beheer van de hulpbronnen (gas, elektriciteit, water, ...).

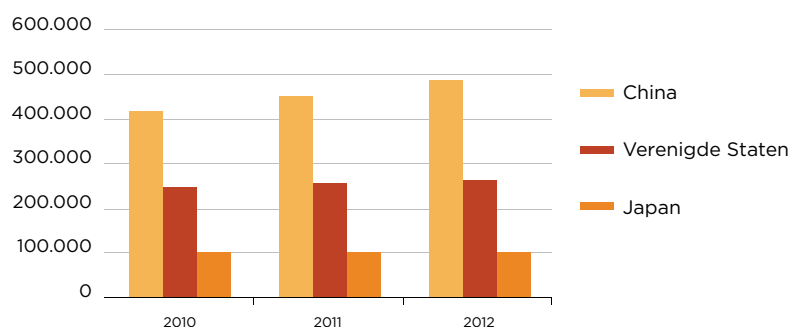
We moeten hierbij ook melding maken van de e-healthsector waarvan het groeipotentieel voor de komende jaren aanzienlijk is. Dit segment van de industrie vertegenwoordigde in 2009 niet minder dan 4,3 miljard USD (soft- en hardware samen). Een van de prioriteiten van de Japanse regering is ook de invoering van het elektronische medische dossier. In 2009 had slechts een vierde van de klinieken en een tiende van de ziekenhuizen de stap naar de informatisering van de medische dossiers gezet. De groeimarge is dus nog groot.

3.3.2. TELECOMMUNICATIE

De Japanse telecommunicatie-infrastructuur kende de jongste jaren een snelle ontwikkeling. Hierdoor is het land uitgegroeid tot een van de landen waarin de modernste technologieën het meest verspreid zijn. De penetratiegraad van het hogesnelheidsinternet onder de Japanse bevolking (66% van de bevolking) is dan ook een van de hoogste ter wereld. De technologieën van de jongste generatie hebben in Japan een vruchtbare bodem gevonden om zich te ontwikkelen, met onder meer 18,6 miljoen abonnees voor het "Fiber-to-the Home"-netwerk.

Japan bekleedt in verschillende rankings dan ook een koppositie. Het rapport voor 2010 van de universiteit van Oxford plaats het land op de 3e plaats wat de kwaliteit van zijn hogesnelheidsnet betreft, na Zuid-Korea en Hongkong. Op de "IT Competitiveness Index" van de EIU bekleedt de Japanse infrastructuur de 13e plaats, hetzij de tweede plaats voor wat de Aziatische landen betreft, na Hongkong.

INTERNETGEBRUIKERS, IN DUIZENDEN

Bron: Euromonitor international

Midden 2011 tekende de mobiele industrie een gecombineerd omzet-cijfer van 125.241 miljoen USD op. De voornaamste speler op de markt blijft NTT DoCoMo (met medio 2011 een marktaandeel van 46,6%), gevolgd door KDDI met een marktaandeel van 26,6%. Sinds een aantal jaar duikt de concurrentie op van Softbank, de challenger in de mobiele sector (20,9% marktaandeel).

Ondanks het feit dat de sector in Japan reeds een zekere maturiteit bereikt heeft, verwachten analisten de komende jaren een stijging van het aantal gebruikers en inkomsten voor de industrie. Eind 2011 werd het aantal gebruikers dat was aangesloten op het mobiele netwerk geraamd op 128,5 miljoen. Die groei, voornamelijk opgetekend in het 3G-segment, gaat ten koste van de vaste verbindingen. In 2015 zouden er nog slechts 35,5 miljoen vaste verbindingen moeten overblijven.

Zakenkansen voor Belgische ondernemingen:

Toegepaste ICT voor milieubescherming, gezondheidszorg, de bank- en verzekeringssector, software voor het beheer van systeemelementen, virtualisering, cloud computing, beheer van de productie en logistiek, notebooks, e-readers, smartphones en mobiele applicaties, VoIP, Wifi- en WiMAX- uitrustingen en technologieën, onlinehandel, software voor e-governance, videogames van de nieuwste generatie, ...

"As for uses of IT in the area of medical treatment, the amount of electronic medical information is growing rapidly. This is due to proliferation of electronic medical records and electronic medical insurance claim data resulting from efforts based on past IT strategies."

Kabinet van de Japanse Eerste minister, "Task Force Report on IT Strategy in the Healthcare Field", mei 2011

3.4 LUXE

Japanners zijn meestal consumenten die goed geïnformeerd zijn, die een onderscheid kunnen maken tussen kwaliteitsproducten en producten uit lagere gamma's. De zin voor luxe van de welgestelde Japanse consument heeft, in combinatie met zijn bijzonder hoge koopkracht, tal van gerenommeerde merken ertoe aangezet zich op de archipel te vestigen. De Japanse markt van luxeproducten alleen al vertegenwoordigt bijna een vierde van de wereldmarkt. Zowel voor grote merken als Hermès, Louis Vuitton, Gucci of Tiffany's (waarvoor Japan respectievelijk 19%, 9%, 16% en 19% van de verkoop vertegenwoordigt) als voor de allerkleinste merken is het ondenkbaar de Japanse markt links te laten liggen.

Volgens het "Asia-Pacific Wealth Report 2011" van Merrill Lynch en Capgemini, is 52,5% van de Aziatische burgers die over investeerbare activa met een waarde van meer dan een miljoen USD beschikt afkomstig uit Japan (d.w.z. een totaal van 1,7 miljoen personen). Dit plaatst het land ver voor China, dat met 535.000 burgers slechts 16,1% van de gefortuneerden in Azië vertegenwoordigt. Ondanks zijn omvang werd de Japanse sector van luxeproducten zwaar getroffen door de tsunami, met een daling van de verkoop van bijna 25% in maart 2011. In de maand na de drievoudige catastrofe werd 49% van de luxewinkels immers gedwongen zijn handelsactiviteiten op te schorten als gevolg van de ontoereikende stroomvoorziening en de gevolgen van de tsunami op het Japanse koopgedrag.

De Japanse markt van luxeproducten is een van de meest veeleisende ter

wereld. Naast de hoge verwachtingen van de consumenten op het vlak van kwaliteit groepeerde hij immers ook de grootste merken van over de hele wereld, waardoor een extreem competitief zakenklimaat ontstaat.

"[Japan] is the only market where you have a win-win situation. You have the possibility to create and express yourself in your creations, yet you can't cheat Japanese people: they can recognize quality immediately. On the other hand, they are willing to pay for it."

Pierre Marcolini

Als gevolg van de economische crisis en gelet op de gevolgen voor het aankoopgedrag van de consumenten, ondergaat de luxemarkt op wereldvlak grondige wijzigingen. Volgens het consultancybureau McKinsey is de manier van consumeren in Japan grondig aan het veranderen. Japanners zijn weliswaar nog steeds op zoek naar uitzonderlijke producten, maar vooral ook naar uitzonderlijke consumptie-ervaringen. In de grote steden verrijzen de concept stores dan ook als paddenstoelen uit de grond. Ze bieden steeds nieuwere consumptiewijzen aan om de Japanse consument te lokken en te overtuigen.

Het consultancybureau Bain & Co raamde de Japanse markt van luxeproducten in 2011 op 18,5 miljard EUR en tekent een groei van de verkoop in de sector op van 10% in vergelijking

met 2010. De voordelige wisselkoers JPY/EUR voor bedrijven die buitenlandse producten verkopen, is een van de verklaringen voor die aanhoudende groei, ondanks de tsunami van maart 2011. Om de kansen te kunnen grijpen die deze volwassen en uiterst competitieve markt te bieden heeft, zullen de Belgische ondernemingen hun uitzonderlijke knowhow moeten uitspelen

Zakenkansen voor Belgische ondernemingen:

Design en meubels, binnenhuisarchitectuur, juwelen en uurwerken, bewerkte edelstenen, luxecosmetica, confectiekleding, lederwaren, schoenen, parfumerie, kunst en antiek, collectievoorwerpen, gedistilleerde dranken, luxevoedingsproducten, ...

"My first concern is the situation with the people. Thank God that, despite what happened, things are improving now. [...] I am sure Japan will recover ... They love luxury, they love what we do and I believe in our long-term relationship."

Sidney Toledano, CEO van Christian Dior Couture, april 2011

RECENTE SUCCESVERHALEN

GLAXOSMITHKLINE

SECTOR: FARMACEUTICA

GlaxoSmithKline (GSK) ontstond in december 2000 uit de fusie tussen Glaxo Wellcome plc en SmithKline Beecham. De groep is reeds in België aanwezig sinds de naoorlogse periode.

GSK biedt artsen referentiegeneesmiddelen aan in de volgende therapeutische domeinen: pulmonologie, trombose, vaccins, hiv-infecties, oncologie, diabetes, psychiatrie, neurologie en antibiotherapie. GSK Pharma SA, gevestigd in Genval, herbergt de commerciële en administratieve afdelingen voor België en Luxemburg, alsook de klinische onderzoeksactiviteiten.

Japan is voor GSK een vrij belangrijke markt. Hoewel het in 2011 slechts 8,5% van de verkoop van de groep vertegenwoordigde, tekent het de hoogste groei op van alle afdelingen van de farmareus (+ 28% in 2011). GSK versterkt overigens zijn aanwezigheid in Japan en kondigde begin maart 2012 een joint venture aan met Daiichi Sankyo. Deze deal zou in het derde kwartaal van 2012 afgerond moeten zijn, met als resultaat de oprichting van het eerste vaccinbedrijf in Japan.

www.gsk.be

"This collaboration marks another step in our strategy to build our presence in key growth markets and will create the first and largest company dedicated solely to vaccines in Japan. We are very pleased to be partnering with Daiichi Sankyo, a highly regarded company and an established leader in Japan. Both companies have strong track records in commercialisation and, in combination, will create further significant economies of scale in the development and distribution of vaccines in the Japanese market."

Christophe Weber, President designate GSK Biologicals, maart 2012

PURATOS

SECTOR: VOEDINGSMIDDELENINDUSTRIE

De groep Puratos, die zich in 1919 in Brussel vestigde, is een van de wereldleiders in de voedingsmiddelenindustrie en biedt innoverende oplossingen aan voor bakkers, patissiers en chocolatiers in de hele wereld. Het bedrijf heeft voor zijn klanten een gevarieerd aanbod van ingrediënten en toevoegstoffen zodat ze zich kunnen aanpassen aan de veranderingen in de voedingsmiddelensector. Daarnaast organiseert het ook opleidingen voor het gebruik van die producten. Het bedrijf stelt momenteel meer dan 5.600 mensen te werk, waaronder 500 onderzoekers.

De groep is aanwezig in meer dan 100 landen over de hele wereld en is tevreden over zijn ervaringen in Japan. Na de opening van het Japanse filiaal in 1985 zijn de activiteiten in het land immers permanent blijven groeien. De Japanse vestiging bevindt zich in Jingumae (Tokio). De groep beschikt over een innovatiecentrum en een chocoladefabriek in het district Kita-Aoyama.

De Japanse strategie van de onderneming heeft duidelijk zijn vruchten afgeworpen aangezien Japan een aanzienlijk aandeel van de verkoop

van Puratos vertegenwoordigt. Dankzij de resultaten van de onderneming in het land van de rijzende zon won ze in 2004 de "Nippon Export Award", uitgereikt door de Belgisch-Luxemburgse Kamer van Koophandel in Japan om de schijnwerpers te richten op de inspanningen die de groep in Japan leverde. Gesteund door die erkenning besliste Puratos om zijn aanwezigheid in Japan nog te versterken. In februari 2012 werd dan ook de opening van een innovatiecentrum in Osaka aangekondigd. Dat centrum zal een bepalende rol spelen voor de R&D-inspanningen van de groep.

www.puratos.com

UCB

SECTOR: FARMACEUTICA

UCB is een biofarmaceutisch bedrijf dat zich wijdt aan R&D voor nieuwe geneesmiddelen en innoverende oplossingen voor personen met ernstige aandoeningen aan het immuunsysteem of het centrale zenuwstelsel. UCB stelt meer dan 8.500 personen in bijna 40 landen te werk en genereerde in 2011 een omzet van 3,2 miljard EUR. Het aandeel van UCB staat genoteerd op Euronext Brussel.

Het Japanse avontuur van de groep begon in de jaren 1990 toen het de farmaceutische afdeling van Fujirebio (Tokio) en haar fabriek in Saitama verwierf. Sindsdien werd de strategie van UCB in Japan nog uitgediept, onder meer in 2008, het jaar waarin de onderneming zich in Europa, de Verenigde Staten en Japan heroriënteerde op haar activiteiten "Immunologie" en "Centraal zenuwstelsel", met Otsuka als partner. De groep telt momenteel bijna 300 werknemers in Japan en realiseert er een jaarlijkse omzet van bijna 233 miljoen EUR.

De actuele ontwikkelingen van UCB in Japan zijn springlevend. In december 2011 diende Otsuka Pharmaceutical, de partner van de groep in Japan, bij de Japanse instanties een toelatingsaanvraag in voor het commercialiseren van rotigotine. Dat geneesmiddel wordt gebruikt voor de behandeling van de ziekte van Parkinson en het "restless legs syndrome". Bovendien zijn er een aantal geneesmiddelen die in een gevorderd ontwikkelingsstadium zitten (Cimzia® en Neupro®) waarvoor in Japan een goedkeuringsaanvraag is ingediend.

Gelet op het groeipotentieel van de Japanse gezondheidssector twijfelt niemand eraan dat de groep zijn positie in de toekomst nog zal verstevigen.

www.ucb.be

UMICORE

SECTOR: NIEUWE MATERIALEN

De Umicore-groep is gespecialiseerd in materialentechnologie. Zijn activiteiten zijn opgebouwd rond vier activiteitensectoren: Advanced Materials, Precious Metals Products and Catalysts, Precious Metals Services en Zinc Specialties.

Elke activiteitensector is opgedeeld in verschillende business units die zich op hun markten toespitsen, of het nu gaat om producten die essentieel zijn voor het alledaagse leven dan wel om goederen die zich in de voorhoede van nieuwe technologische ontwikkelingen bevinden. Umicore concentreert zich op toepassingsdomeinen waarvan het weet dat zijn knowhow op het vlak van metallurgie, chemie en materiaalwetenschap het verschil kan maken. Umicore haalt ongeveer 50% van zijn inkomsten uit projecten in het domein van schone technologieën zoals brandstofcellen, materialen voor herlaadbare batterijen, fotonvoltaïsche oplossingen en recycling. Het besteedt hier eveneens bijna 80% van zijn R&D-budget aan.

De Umicore-groep ontplooit industriële activiteiten op alle continenten en heeft klanten over de hele wereld. In 2011 realiseerde het een omzet van 14,5 miljard euro. Momenteel stelt het bedrijf ongeveer 14.572 mensen te werk.

De aanwezigheid van de groep in Japan gaat terug tot 1926, het jaar waarin het startte met de verkoop van kobalt op de Japanse markt. Sindsdien heeft Umicore een productie-eenheid in Tsukuba en vestigde het zijn administratieve hoofdzetel in Tokio, in de Minato-ku-wijk. De onderneming wil haar aanwezigheid in Japan nog versterken, zoals blijkt uit het recordbedrag aan investeringen dat in 2010 werd gedaan om in het land lithium-ion-batterijen te produceren.

www.umicore.com

“Dankzij de installatie van een bruggenhoofd in Japan zal Umicore nog beter in staat zijn om haar Japanse klanten ten dienste te zijn. Zijn lokale positionering zal het opzetten van een activiteit in gesloten circuit voor de recycling van herlaadbare batterijen, vooral diegene die gebruikt worden in de automobielsector, ondersteunen. Die investering illustreert het engagement van Umicore ten aanzien van zijn klanten in de sector van de lithium-ion-batterijen.”

Marc Grynberg, Gedelegeerd bestuurder van Umicore, maart 2010

JANSSEN PHARMACEUTICA

SECTOR: FARMACEUTICA

Dr. Paul Janssen richtte in 1953 Janssen Pharmaceutica op. Daarbij concentreerde hij zich van meet af aan op het farmacologische onderzoek met maar één doel: de levenskwaliteit van de patiënten verbeteren dankzij de ontwikkeling van meer doeltreffende geneesmiddelen. Om dat doel te bereiken, ging Janssen Pharmaceutica in 1961 de samenwerking met de groep Johnson & Johnson aan.

Vandaag is Janssen Pharmaceutica een van de meest innoverende farmaceutische ondernemingen ter wereld. Zijn R&D-centrum ontwikkelt producten voor tal van pathologische domeinen zoals mentale en neurologische aandoeningen, infectieziekten, immunologische aandoeningen, kanker, cardiovasculaire aandoeningen en problemen met het metabolisme.

De firma is, via zijn dochteronderneming, sinds 1978 actief in Japan. Janssen Pharmaceutical K.K. ontwikkelt, fabriceert en commercialiseert farmaceutische producten op voorschrift. Janssen Japan verschaft momenteel werk aan bijna 1.800 researchers, waarvan er meer dan 270 actief zijn in het onderzoek naar de strijd tegen HIV, pijnbestrijding,

prostaatkanker, hepatitis C, ADHD (aandachtstekortstoornis met hyperactiviteit) bij volwassenen, leukemie, schizofrenie, eierstokkanker en reumatoïde artritis.

De bijdrage van het Japanse filiaal aan de groei van de groep is opmerkelijk. In 2011 werden in Japan zeven innoverende producten gelanceerd voor de behandeling van chronische pijn, psoriasis, multipel myeloom, reumatoïde polyartritis, de ziekte van Alzheimer, chronische pijn en schizofrenie. Gelet op de groeiende vraag naar farmaceutische producten rekent de groep op deze markt om een duurzame groei in Azië te waarborgen.

www.janssenpharmaceutica.com

BEA

SECTOR: VEILIGHEIDSINSTALLATIES

De firma BEA werd in 1965 opgericht en telt vandaag meer dan 400 werknemers over de hele wereld. Als pionier in de detectiebranche was BEA een van de eerste bedrijven om een radar met Dopplereffect op de markt te brengen die speciaal is aangepast aan automatische deuren.

De hoofdzetel van BEA, nabij Luik, ontwerpt, produceert en commercialiseert zijn producten in heel Europa. Het bepaalt tevens de wereldwijde strategie van de onderneming. Via filialen in de Verenigde Staten, China, Brazilië en Japan is het bedrijf over de hele wereld aanwezig. In al die landen biedt de groep een volledig gamma aan van producten die zijn aangepast aan de noden van de lokale markten. De aangeboden technologieën maken gebruik van het Dopplereffect (radar), actieve en passieve infrarood, magnetische inductie en lasertechnologie. Die worden aangewend voor bewegings-, aanwezigheids- en veiligheidsdetectoren voor allerlei toepassingen.

De Japanse aanwezigheid van de onderneming dateert van 2001. BEA Japan, met hoofdzetel in Tokio, is het tweede filiaal dat de groep opende op Aziatische bodem, na de oprichting in 1997 van BEA Electronics in Peking. Na de drievoudige catastrofe van maart 2011 moest de hoofdzetel van de onderneming in Tokio tijdelijk worden gesloten om over te gaan tot de evacuatie van het personeel.

www.bea.be

GEDRAGSCODE

A. COMMUNICATIE EN RELATIES

- In Japan beginnen ontmoetingen met een kleine hoofdknik en minder vaak met een kleine buiging. De handdruk raakt steeds meer verspreid, maar aangezien Japanners in het algemeen weinig geneigd zijn tot fysieke contacten in het openbaar wacht u het best tot uw gesprekspartner u de hand reikt.
- Wees niet te voortvarend in uw fysieke contacten in het openbaar. Dat zal als grof worden beschouwd.
- U richt zich het best tot iemand met zijn titel, gevolgd door zijn familienaam. De familienaam gaat meestal de voornaam vooraf en bestaat gewoonlijk maar uit één woord.
- Blijf formeel met uw Japanse partners. Vermijd westerse humor: vanwege het vertaalproces en de culturele verschillen maakt dergelijke humor slechts zelden een goede indruk.
- Om succesvol zaken te doen in Japan kan het nuttig zijn lokale contacten te hebben.

- Toon uw emoties niet en laat u onder geen beding meeslepen. Daardoor zou u gezichtsverlies lijden in de ogen van uw gesprekspartners. In Japan staat gezichtsverlies gelijk aan zakenverlies.

B. VERGADERINGEN

- Hiërarchie is belangrijk in de Japanse samenleving, net als het gevoel tot een groep te behoren.
- Ga niet zitten vooraleer u een plaats krijgt toegewezen. De volgorde waarin iedereen een plaats krijgt, getuigt van ieders statuut in de onderhandelingen.
- Plan uw afspraken lange tijd op voorhand. Uw Japanse partners zullen het bijzonder op prijs stellen als u hen voor de vergadering een aantal documenten opstuurt waarin uw onderneming wordt voorgesteld.
- Stiptheid is van primordiaal belang. Te laat komen wordt als een belediging beschouwd en zal uw gesprekspartner gezichtsverlies doen lijden, wat zeer schadelijk zou zijn voor uw toekomstige relatie.

- Schrik niet van stiltes tijdens de vergaderingen. Ze tot elke prijs proberen op te vullen zal u geen dienst bewijzen.

C. ONDERHANDELINGEN

- Japanners geven niet graag uitdrukking aan een weigering. Zeg niet “nee”, maar veeleer “misschien” of “we zullen zien”. Hou dit in het achterhoofd als u de antwoorden van uw partners interpreteert.
- Japanse ondernemers doen zelden toegevingen omdat ze verwachten dat hun zakenpartners meteen hun beste aanbod voorleggen.
- Wees geduldig en toon geen woede of frustratie. Japanners hebben respect voor mensen die in staat zijn hun emoties te beheersen.
- Relatiegeschenken zijn courant in Japan, vooral als ze symbool staan voor uw regio. Ze zullen op prijs worden gesteld als ze aan het eind van de bijeenkomst worden gegeven. Als uw gesprekspartner u een ingepakt geschenk overhandigt, open het dan niet in zijn aanwezigheid.

- Een geschenk weigeren getuigt van bescheidenheid. Het kan dat u moet aandringen opdat uw gesprekspartner uw geschenk aanvaardt.

- Schenk nooit lelies, camelia's of lotusbloemen of eender andere witte bloem want die worden geassocieerd met begrafenisrituelen.
- Schenk altijd een oneven hoeveelheid geschenken, maar nooit negen exemplaren.

D. VISITEKAARTJES

- Het uitwisselen van visitekaartjes is een frequent ritueel in Japan. Voorzie tweezijdig Engels-Japans bedrukte kaartjes. Toon de Japanse kant aan uw gesprekspartner. Denk eraan een aanzienlijke hoeveelheid kaartjes mee te nemen.
- Neem visitekaartjes met beide handen aan en bekijk ze aandachtig. Stop ze niet onmiddellijk weg, dat zou wijzen op een gebrek aan respect voor uw gesprekspartner.

- Een investering in visitekaartjes van betere kwaliteit zal zeker op prijs worden gesteld door uw Japanse gesprekspartners.

E. VARIA

- Vermijd gesprekken over politiek, religie of de recente geschiedenis van het land.
- Onderwerpen als baseball, het weer, kunst, gastronomie en uw ervaringen als toerist in Japan garanderen lange gesprekken.
- Stel u in het algemeen niet te trots op en geef blijk van bescheidenheid.

NUTTIGE ADRESSEN

6.1 IN BELGIË

FLANDERS INVESTMENT & TRADE (F.I.T.)

Gaucheretstraat 90
1030 Brussel

☎ +32 2 504 87 11

☎ +32 2 504 88 99

info@fitagency.be

www.flandersinvestmentandtrade.be

BRUSSEL INVEST & EXPORT

Louizalaan 500, bus 4
1050 Brussel

☎ +32 2 800 40 00

☎ +32 2 800 40 01

infos@brussels-export.irisnet.be

www.brussels-export.be

AGENCE WALLONNE À L'EXPORTATION ET AUX INVESTISSEMENTS ÉTRANGERS (A.W.E.X.)

Sainteletteplein 2
1080 BRUSSEL

☎ +32 2 421 82 11

☎ +32 2 421 87 87

mail@awex.be

www.awex.be

AMBASSADE VAN JAPAN IN HET KONINKRIJK BELGIË

Ambassadeur: S.E. M. YOKOTA Jun
de Meeûssquare, 5-6

1000 BRUSSEL

☎ +32 2 513 23 40

☎ +32 2 513 15 56

CONSULAIRE AFDELING VAN DE JAPANSE AMBASSADE IN HET KONINKRIJK BELGIË

Consul : dhr. JOTO Yoshihisa
de Meeûssquare, 5-6

1000 BRUSSEL

☎ +32 2 500 05 80

☎ +32 2 513 46 33

CULTUUR- EN INFORMATIECENTRUM VAN DE JAPANSE AMBASSADE IN HET KONINKRIJK BELGIË

Directeur: Mevr. SATO Keiko

Kunstlaan 58

1000 BRUSSEL

☎ +32 2 511 23 07

☎ +32 2 514 53 33

BELGIUM-JAPAN ASSOCIATION AND CHAMBER OF COMMERCE

Louizalaan 287, bus 7
1050 BRUSSEL

☎ +32 2 644 14 05

☎ +32 2 644 23 60

info@bjb.be

www.bjb.be

PERMANENTE VERTEGENWOORDIGING VAN JAPAN BIJ DE EUROPESE UNIE

de Meeûssquare, 5-6

1000 BRUSSEL

☎ +32 2 500 77 11

☎ +32 2 513 32 41

info@eu.mofa.go.jp

www.eu.emb-japan.go.jp

JETRO BRUSSEL

Wetstraat 82

1040 BRUSSEL

☎ +32 2 282 05 00

☎ +32 2 280 25 30

belinfo@jetro.go.jp

www.jetro.go.jp/belgium

JAPAN BUSINESS COUNCIL IN EUROPE

Wetstraat 82

1040 BRUSSEL

☎ +32 2 286 53 30

☎ +32 2 230 54 85

info@jbce.org

www.jbce.org

6.2 IN JAPAN

AMBASSADE VAN HET KONINKRIJK BELGIË IN JAPAN

Ambassadeur: Luc Liebaut
Nibancho 5-4, Chiyoda-ku
102-0084 Tokyo

☎ +81 3 326 201 91

☎ +81 3 326 206 51

✉ tokyo@diplobel.fed.be

www.diplomatie.be/tokyofr

ERECONSULAAT FUKUOKA

Fukuoka Bank, Fukuoka Financial
Group Honsha Bldg. 8-3 Otemon 1
Chome Chuo-ku

810-8693 Fukuoka

☎ +81 92 723 21 31

☎ +91 92 721 57 99

ERECONSULAAT KYOTO

Res Grand Blue 702 - 221 Goshō
Hachiman-Cho - Nakagyo-ku
604-0825 Kyoto

☎ 81 75 229 63 25 / +81 75 251 36 82

☎ +81 75 229 63 25

✉ kyoto@diplobel.be

ERECONSULAAT NAGOYA

c/o Toyota Industries Corporation
Nagoya Branch 3-10 Higashisakura
1-chome - Higashi-ku

461-8714 Nagoya

☎ +81 52 954 97 62

☎ +81 52 954 97 69

✉ miyo.yamamoto@mail.toyota-shokki.co.jp

ERECONSULAAT OSAKA

Daikin Industries Ltd Umeda Center
Building, 2-4-12 Nakazaki-nishi Kita-ku
530-8323 Osaka

☎ +81 6 637 345 82

☎ +81 6 637 343 94

ERECONSULAAT SAPPORO

9-1-1, Ainosato Yonjo, Kita-ku, Hokkaido
002-8074 Sapporo

☎ +81 11 778 36 42

☎ +81 11 218 10 10

✉ Belgium@royce-confect.co.jp

FLANDERS INVESTMENT & TRADE

Economisch en commercieel attaché:

dhr. Dirk De Ruyver en dhr. Georges Nagels
c/o Belgische ambassade
Nibancho 5-4 Chiyoda-ku
102-0084 Tokyo

☎ +81 3 5210 5882, +81 3 5210 5884

☎ +81 3 5210 5883

✉ tokyo@fitagency.com

BRUSSEL INVEST & EXPORT

Economisch en commercieel attaché:

Yuko Miyake
c/o Embassy of Belgium
5-4 Nibancho Chiyoda-ku
102-0084 Tokyo

☎ +81 3 35 56 24 31

☎ +81 3 32 62 49 79

✉ tokyo@brussels-japan.or.jp

AGENCE WALLONNE À L'EXPORTATION ET AUX INVESTISSEMENTS ÉTRANGERS IN JAPAN

Directeur: Claire Ghyselen

Economisch en commercieel

attaché in Tokio: Yuka Morita

c/o Embassy of Belgium
5-4 Nibancho Chiyoda-ku,
102-0084 Tokyo

☎ +81 3 32 62 09 51

☎ +81 3 32 62 03 98

✉ tokyo@awex-wallonia.com

Economisch en commercieel attaché in Osaka:

Yoko Moritake
Hanshin Sankei Sakurabashi Bldg. 10 F
2-4-13, Umeda, Kita-ku
530-0001 Osaka

☎ +81 6 63 45 22 31

☎ +81 6 63 45 22 32

✉ osaka@awex-wallonia.com

BELGISCH-LUXEMBURGSE KAMER VAN KOOPHANDEL IN JAPAN

Dai 10 Daitetsu Bldg. 5F
Arakicho 23, Shinjuku-ku
108-0073 Tokyo

☎ +81 3 6457 8662

☎ +81 3 6457 8663

✉ info@blccj.or.jp

www.blccj.or.jp

PERMANENTE VERTEGENWOORDIGING VAN DE EUROPESE UNIE IN JAPAN

4-6-28 Minami-Azabu, Minato-ku
106-0047 Tokyo

☎ +81 3 5422 6001

☎ +81 3 5420 5544

THE JAPAN BELGIUM SOCIETY (JBS)

NYK Line, Yusen Bldg.
2-3-2 Marunouchi, Chiyoda-ku,
100-0005 Tokyo

☎ +81 3 3284 6564

☎ +81 3 3284 6570

www.japan-belgium.org

EUROPESE KAMER VAN KOOPHANDEL IN JAPAN

Sanbancho POULA Bldg. 2F
6-7 Sanbancho, Chiyoda-ku
102-0075 Tokyo

☎ +81 3 3263 6225

☎ +81 3 3263 6223

✉ ebcam@gol.com

www.ebc-jp.com

EU-JAPAN CENTER FOR INDUSTRIAL COOPERATION

Shirokane-Takanawa Station bldg 4F
1-27-6 Shirokane, Minato-ku
108-0072 Tokyo

☎ +81 3 6408 0281

☎ +81 3 6408 0283

www.eu-japan.eu

6.3 NUTTIGE WEBSITES

- » Portalsite van de Japanse regering
www.kantei.go.jp/foreign/index-e.html
- » Eerste minister van Japan
www.kantei.go.jp/foreign/noda/meibo/daijin/noda_e.html
- » Parlement (Japans Lagerhuis)
www.shugiin.go.jp
- » Parlement (Japans Hogerhuis)
www.sangiin.go.jp
- » Japans Hooggerechtshof
www.courts.go.jp
- » Ministerie van Buitenlandse Zaken
www.mofa.go.jp
- » Ministerie van Landbouw, Bosbouw en Visvangst
www.maff.go.jp
- » Ministerie van Economie, Handel en Industrie
www.meti.go.jp
- » Ministerie van Landsverdediging
www.mod.go.jp
- » Ministerie van Onderwijs, Cultuur, Sport, Wetenschap en Technologie
www.mext.go.jp
- » Ministerie van Leefmilieu
www.env.go.jp
- » Ministerie van Gezondheid, Werk en Welzijn
www.mhlw.go.jp
- » Ministerie van Binnenlandse veiligheid en Communicatie
www.soumu.go.jp
- » Ministerie van Justitie
www.moj.go.jp
- » Ministerie van Financiën
www.mof.go.jp
- » Ministerie van Grondgebied, Infrastructuur, Transport en Toerisme
www.mlit.go.jp
- » Japanse Centrale bank
www.boj.or.jp
- » Portalsite van de lokale regeringen
www.e-gov.go.jp
- » The Imperial Household Agency
www.kunaicho.go.jp
- » Japanse commissie voor vrijhandel
www.jftc.go.jp
- » Commissie voor de voedselveiligheid
www.fsc.go.jp
- » Nationaal politieagentschap
www.npa.go.jp
- » Agentschap voor de financiële diensten
www.fsa.go.jp
- » Agentschap voor de consument
www.caa.go.jp
- » Nationaal Bureau voor de Statistiek
www.stat.go.jp

BRONNEN

Flanders Investment and Trade
www.flanderstrade.be

Brussels Invest & Export
www.brussel-export.be

Agence Wallonne à l'Exportation et
aux Investissements Étrangers
www.awex.be

F.O.D. Buitenlandse Zaken
www.diplomatie.be

Central Intelligence Agency
www.cia.gov

Viewswire
www.viewswire.com

World Economic Forum
www.weforum.org

Internationaal Monetair Fonds
www.imf.org

Wereldbank
www.worldbank.org

Organisatie voor Economische
Samenwerking en Ontwikkeling
www.oecd.org

Eurostat
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

NL EVD Internationaal
www.agentschapnl.nl

Britse economische diensten
www.uktradeinvest.gov.uk

Zwitserse economische diensten
www.osec.ch

Nationale Delcrederedienst
www.ondd.be

New Zealand Trade and Enterprise
www.nzte.govt.nz

Amerikaanse economische diensten
www.buyusa.gov

Australian Trade Commission
www.austrade.gov.au

Kwintessential
www.kwintessential.co.uk

Market Access Database
www.doingbusiness.org

Wereldhandelsorganisatie
www.wto.org

» **Agentschap voor Buitenlandse Handel**

Montoyerstraat 3
1000 Brussel
☎ +32 2 206 35 11
www.abh-ace.be

» **Flanders Investment and Trade**

Gaucheretstraat 90
1030 Brussel
☎ +32 2 504 87 11
www.flanderstrade.be

» **Brussel Invest & Export**

Louizalaan 500, bus 4
1050 Brussel
☎ +32 2 800 40 00
www.brussels-export.be

» **Agence Wallonne à l'Exportation et aux Investissements étrangers**

Sainteletteplein 2
1000 Brussel
☎ +32 2 421 82 11
www.awex.be

Hoewel alles in het werk werd gesteld om nauwkeurige en actuele informatie te geven, kunnen noch het Agentschap voor Buitenlandse handel, noch zijn partners (Flanders Investment and Trade, Brussel Invest & Export en Agence wallonne à l'Exportation et aux Investissements étrangers) verantwoordelijk worden gesteld voor fouten, weglatingen en leugenachtige verklaringen. Ze kunnen evenmin verantwoordelijk worden gesteld voor het gebruik of de interpretatie van de informatie in deze studie. Deze studie heeft niet de bedoeling advies te verstrekken.

DATUM VAN PUBLICATIE: APRIL 2011

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER: FABIENNE L'HOOST

AUTEUR: FRANÇOIS BRIES

GRAFISCHE VORMGEVING EN UITVOERING: CIBLE COMMUNICATION ([WWW.CIBLE.BE](http://www.cible.be))

GEDRUKT OP PAPIER MET EEN FSC-LABEL